ڕاڤەکردنی

﴿القواعد الأربع﴾

دانراوی پێشەوا

محمدی کوڕی عبدالوهاب

لە لایەن زانای پایەبەرز

شێخ صالح فوزان الفوزان

وەرگێڕانی

ئاکۆ جلیل کریم

چاپی یەکەم

١٤٣٣کۆچی

چاپی یەکەم

پێشەکی وەرگێڕ

إن الحَمْدَ لله نَحْمَدُهُ وَ نَسْتَعِيْنُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوْذ بِاللهِ مِن شُـــرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَـــلا هَادِيَ لَهُ ... وَأَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاّاللهُ وَحْدَهُ لاشَرِيْكَ لَهُ ... وَأَشْـــهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ ﴾[1]

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَآءً ۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبًا ﴿١﴾﴾[2]

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡ ۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾[3]

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ أَصْدَقَ الحَدِيْثِ كِتَابُ اللهِ وَخَيْرَ الهَدْيِ هَـدْيُ مُحَمَّـدٍ ﷺ وَشَرَّ الأُمُوْرِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ وَكُلَّ ضَلالَةٍ فِي النَّارِ.

---

[1] آل عمران: ١٠٢
[2] النساء: ١
[3] الأحزاب: ٧٠ ـ ٧١

موسوڵمانانی بەڕێزو خۆشەویست ، برایان و خوشکانی دڵسۆزم

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته : سوپاس و ستایشی بێ کۆتا بۆخوای پەروەردگاری جیهانیان وە درودوصەڵات و سەلامی خوای بێ هاوتا برژێ بەسەر پێغەمبەری ئازیزو خۆشەویستماندا صلی الله علیه وعلی آله وسلم ، سوپاسی خوای پەروەردگار دەکەم وائەم جارەش مۆڵەتی دامەوە تا بتوانم هەستم بەخزمەتکردنی موسڵمانان بەوەی ووتەیەکی جوانی شەیخی ئیسلام موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب ڕەحمەتی خوای لێ بێت بەناوی ﴿ القواعد الأربع﴾ وەربگێرمە سەرزمانی جوان و شیرینی کوردی ، ئەو زمانەی خوای گەوەر پێی بەخشیوین و سوپاسی دەکەین لەسەر ئەو نیعمەتە جوانە ، پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾ یەکێکە لەدانراوەکانی ئەو جوامێرەی ئیسلام کەبەڕاستی دۆستی خوای پەروەردگار بوو ، منیش وەکو برایەکتان لەژیانمدا گەلێك ئاواتی زانستیم هەیە لەوەی بتوانم بەدەستیان بخەم یەکێك لەوانە وەرگێڕانی پەرتووکەکانی شەیخی ئیسلامە بەگوێرەی توانا ، جایەکێك لەو پەرتووکانەی ئاواتی ژیانم بوو بیکەمە کوردی بۆنەتەوەکەم ئەم پەرتووکەی بەدەستتە کەسوپاس بۆخودا ئەو ئاواتەم هاتە جێ ، داوا لەخوا دەکەم لێم وەربگرێت ، وەبۆنەوەی زیاتر ڕوون بێت لەبەرچاوی خوێنەراندا وام بەپێویست زانی کە شەرحی یەکێك لەزاناگەورەکانی ئیسلام هەڵبژێرم بۆئەو پەرتووکە بەسوودە کەئەویش زانای پایەبەرزو پێشەوای ئەهلی سوننە ﴿ شەیخ صالح الفوزان ﴾ ە خوای گەورە بیپارێزێت بۆزیاتر خزمەتکردنی ئیسلام و موسڵمانان جاوەك ئاشکرایە ﴿ القواعد الأربع ﴾ لەڕووی قەبارەوە بچووکە بەڵام لەڕووی سوودەوە گەلێك مەزنە بۆیە جێگەی ڕەزامەندی زانایان و ئەهلی سوننەیە

لەسەر گۆی زەویدا ، ئەو پەرتووکە پێکهاتووە لە دوعای شەیخ بۆموسڵمانی فێرخوازی زانست و پاشان پێشەکیەکی جوانی بۆدارشتووە کەهەمووی ئامۆژگاریە بۆ موسڵمانان و پاشان دەست دەکات بە باسی چوار بنەمای ئاڵتونی بۆئەوەی والەموسڵمان بکات لەسەر چاوڕۆشنی بێت لەبیروباوەڕەکەیدا و بەگومانی گومڕایان هەرگیز هەڵنەخەڵەتێت ، کەواتە پەرتووکەی کورت و پوختە و پڕ سوودە ، وەشەرحەکەی ﴿ شەیخ صالح الفوزان ﴾یش بەڕاستی جوانە و ئەگەر خوا ویستی لێ بێت سوودی لێ دەبینیت ، منیش هەوڵم داوە پارێزگاری لەوەرگێڕاندا بکەم و ئەگەر لەشوێنێکدا پێویستی کردبێت ووتەیەکی منی تیادا بێت ئەوا خستوومەتە نێوان دووکەوانەی لەم شێوەیەدا (( )) یان ئەگەر شتێکی زیادەم بەدەر لە پەرتووکەکە هێنابێت بەهەمان شێوە ئاماژەم پێداوە ، لەکۆتای ئەم پێشەکیەدا داوا لەهەموو موسڵمانێك دەکەم دریغی نەکەن لەخزمەتکردنی ئەم دینە موبارەکە بەوەی بۆیان دەکرێت بابیکەن ئەگەر زانستی هەیە بەزانستی ئەگەر ماڵی بەماڵی بەچ شتێك دەتوانێت باخزمەت پێشکەش بکات و پاڵی لێبەداتەوە ، وەداوا لەخوای گەورە دەکەم لەمن و دایك و باوك و مامۆستاکانم و سەرجەم ئەهلی سوننەو جەماعە خۆش ببێت ، ئەوەی دەیکەین تەنها لەبەر ڕەزامەندی خۆی بێت و بەشی هیچ کەسی تیادا نەبێت ، وەداوا لەموسڵمانان دەکەم داوای لێخۆشبووم لەخوای گەورە بۆبکەن و زیاتر دامەزراووم بکات لەسەر ڕێبازی ئەهلی سوننەو جەماعە .

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

براتان

ئاکۆ جلیل کریم ﴿ گۆخڵانی ﴾

دەقی پەرتووکەکەی شەیخی ئیسلام

((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای لێ بێت

﴿ القواعد الأربع ﴾

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

أسأل الله الكريم رب العرش العظيم أن يتولاك في الدنيا والآخرة، وأن يجعلك مباركا أينما كنت، وأن يجعلك ممن إذا أعطى شكر، وإذا ابتلي صبر، وإذ أذنب استغفر، فإن هؤلاء الثلاث عنوان السعادة.

اعلم أرشدك الله لطاعته أن الحنيفية ملة إبراهيم أن تعبد الله وحده مخلصا له الدين ، كما قال تعالى: ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾[4]

فإذا عرفت أن الله خلقك لعبادته، فاعلم أن العبادة لا تسمى عبادة إلا مع التوحيد، كما أن الصلاة لا تسمى صلاة إلا مع الطهارة ، فإذا دخل الشرك في العبادة فسدت، كالحدث إذا دخل في الطهارة. فإذا عرفت أن الشرك إذا خالط العبادة أفسدها وأحبط العمل وصار صاحبه من الخالدين في النار، عرفت أن أهم ما عليك معرفة ذلك، لعل الله أن يخلصك من هذه الشبكة، وهي الشرك بالله، الذي قال الله تعالى فيه:﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾النساء: ٤٨

وذلك بمعرفة أربع قواعد ذكرها الله تعالى في كتابه:

---

[4] الذاريات: ٥٦

القاعدة الأولى: أن تعلم أن الكفار الذين قاتلهم رسول الله صلى الله عليه وسلم مُقِرُّون بأن الله تعالى هو الخالق المدبر، وأن ذلك لم يدخلهم في الإسلام، والدليل قوله تعالى:﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَيَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ [٥]

القاعدة الثانية: أنهم يقولون: ما دعوناهم وتوجهنا إليهم إلا لطلب القربة والشفاعة، فدليل القربة قوله تعالى:﴿ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾ ﴾ [٦]

ودليل الشفاعة قوله تعالى:﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾ [٧]

والشفاعة شفاعتان: شفاعة منفية، وشفاعة مثبتة. فالشفاعة المنفية ما كانت تطلب من غير الله فيما لا يقدر عليه إلا الله، والدليل قوله تعالى:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَنفِقُوا۟ مِمَّا رَزَقْنَٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَٰعَةٌ ۗ وَٱلْكَٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ ﴾ البقرة: ٢٥٤

---

[٥] يونس: ٣١.
[٦] الزمر: ٣.
[٧] يونس: ١٨.

والشفاعة المثبتة هي التي تطلب من الله، والشافع مكرم بالشفاعة، والمشفوع له من رضي الله قوله وعمله بعد الإذن، كما قال تعالى:﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ﴾[٨]

والقاعدة الثالثة: أن النبي صلى الله عليه وسلم ظهر على أناس متفرقين في عبادتهم منهم من يعبد الملائكة. ومنهم من يعبد الأنبياء والصالحين. ومنهم من يعبد الأشجار والأحجار. ومنهم من يعبد الشمس والقمر. وقاتلهم رسول الله صلى الله عليه وسلم ولم يفرق بينهم. والدليل قوله تعالى: ﴿وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[٩] ودليل الشمس والقمر : قوله تعالى: ﴿ وَمِنْ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ ﴾[١٠]

ودليل الملائكة : قوله تعالى: ﴿ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا۟ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّۦنَ أَرْبَابًا ﴾[١١] ودليل الأنبياء : قوله تعالى: ﴿وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا

---

[٨] البقرة: ٢٥٥.
[٩] البقرة: ١٩٣.
[١٠] فصلت: ٣٧.
[١١] آل عمران: ٨٠.

يَكُونُ لِيٓ أَنۡ أَقُولَ مَا لَيۡسَ لِي بِحَقّٖۚ إِن كُنتُ قُلۡتُهُۥ فَقَدۡ عَلِمۡتَهُۥۚ تَعۡلَمُ مَا فِي نَفۡسِي وَلَآ أَعۡلَمُ مَا فِي نَفۡسِكَۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلۡغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾[١٢]

ودليل الصالحين : قوله تعالى: ﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ وَيَرۡجُونَ رَحۡمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓۚ ﴾[١٣]

ودليل الأشجار والأحجار : قوله تعالى: ﴿ أَفَرَءَيۡتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلۡعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾[١٤]

وحديث أبي واقد الليثي رضي الله عنه قال: "خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم إلى حنين ونحن حدثاء عهد بكفر، وللمشركين سدرة يعكفون عندها وينوطون بها أسلحتهم يقال لها ذات أنواط. فمررنا بسدرة فقلنا: يا رسول الله اجعل لنا ذات أنواط، كما لهم ذات أنواط"[١٥]. الحديث[١٦].

---

[١٢] المائدة: ١١٦.

[١٣] الإسراء: ٥٧.

[١٤] النجم: ١٩ ــ ٢٠.

[١٥] تەواوی فەرموودەکە بەم شێوەیەیە : عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ ، قَالَ : خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى حُنَيْنٍ وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ ، وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا ، وَيُنُوطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ يُقَالُ لَهَا : ذَاتُ أَنْوَاطٍ ، قَالَ : فَمَرَرْنَا بِالسِّدْرَةِ ، فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اللَّهُ أَكْبَرُ ، إِنَّهَا السُّنَنُ ، قُلْتُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ : ﴿ ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ قَالَ إِنَّكُمۡ قَوۡمٞ تَجۡهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ ﴾ الأعراف: ١٣٨ ، لَتَرْكَبُنَّ سَنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ "

[١٦] أخرجه الترمذي رقم (٢١٨٠) في الفتن ، باب ماجاء لتركبن سنن من كان قبلكم ، وقال : ((حديث حسن صحيح)) وأخرجه أحمد (٥/٢١٨) ، وابن أبي عاصم في السنة رقم (٧٨) ، وابن حبان في صحيحه رقم (٦٧٠٢– الإحسان) . وصححه ابن حجر في الإصابة (٤/٢١٦).

القاعدة الرابعة: أن مشركي زماننا أغلظ شركا من الأولين، لأن الأولين يشركون في الرخاء ويخلصون في الشدة، ومشركو زماننا شركهم دائما في الرخاء والشدة ، والدليل قوله تعالى: ﴿ فَإِذَا رَكِبُواْ فِي ٱلْفُلْكِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ ﴾ [١٧]

واتای کوردی ﴿القواعد الأربع – چوار بنەماکە﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

داوا لەخوای پیرۆز پەروەردگاری عەرشی گەورە دەکەم کە پشتیوانت بێت لەدونیاو دوا ڕۆژدا ، وەوات لێبکات پیرۆزو موبارەك بیت لەهەرشوێنێکدا بویت ، وەداوای لێ دەکەم کە بتگێڕێ لەو کەسانەی کە ئەگەر پێی بەخشرا سوپاس گوزار بێت ، وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارامگر بێت ، وەئەگەر تاوانی ئەنجامدا بگڕێتەوە بۆلای خوای گەورە ، چونکە ئەو سیانە نیشانەی بەختەوەرین .

بزانە خوای پەروەردگار ڕێنموییت بکات بۆگوێڕایەڵی کردنی خۆی :

---

[١٧] العنكبوت: ٦٥ .

كە حەنیفییەت میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت بریتیە لەوەی كە كەخوای گەورە بەتاك بپەرستیت و هەموو جۆرە پەرستنێكی بەنیازپاكی و دوور لەهەموو شەریك بۆخوا دانانێك ئەنجام بدەیت.

هەروەكو خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ [١٨] واتە ﴿ من جنۆكەو مرۆڤم دروست نەكردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾ .

جائەگەر شارەزابوویت و زانیت كە خوای گەورە تۆی دروست كردووە بۆ پەرستنی خۆی ، ئەوا بزانە كەپەرستن ناو نابرێت بەپەرستن تەنها لەكاتێكدا نەبێت كەلەگەڵ یەكخواناسیدا بێت .

هەروەكو چۆن نوێژ ناو نابرێت بەنوێژ تەنها لەكاتێكدا نەبێت كەلەگەڵ دەستنوێژدا بێت .

جائەگەر شەریك بۆخوادانان چووە ناو پەرستن و تێكەڵاوی بوو ئەوا عیبادەت و پەرستنەكە خراپ دەكات و هەڵیدەوەشێنێتەوە هەروەكو چۆن ئەگەر مرۆڤ دەستنوێژەكەی شكا ئەوا دەستنوێژی نەماوە و دەسنوێژەكەی شكاوە .

جائەگەر شارەزابوویت و زانیت كەشەریك بۆخوادانان ئەگەر تێكەڵاوی پەرستن بوو خراپی دەكات و هەڵیدەوەشێنێتەوە و كردەوە پوچەڵ دەكاتەوە و بكەرەكەی دەكاتە یەكێك لەوانەی كەبەهەمیشەیی لەئاگری

[١٨] الذاريات: ٥٦.

دۆزەخدا دەمێننەوە ، زانیت کەگرنگترین شت لەسەر تۆ ئەوەیە کە شارەزای ئەوە ببیت ، بەو هیوایەی خوای گەورە دەربازو ڕزگارت بکات لەم تۆڕە کەبریتیە لە شەریك بۆخوا دانان و هاوبەش بۆپەیداکردنی .

ئەوەی کەخوای گەورە لەبارەیەوە فەرمویەتی : ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾[19]

واتە ﴿ بەدڵنیاییەوە خوای گەورە خۆش نابێت لەوەی هاوبەشی بۆپەیدا بکرێت و لەخوار شەریك بۆخوادانانەوە خۆش دەبێت بۆهەرکەسێك کەخۆی بیەوێت ﴾ ، وەئەوەش بە ناسین و شارەزابوونی چوار بنەما دەبێت خوای گەورە باسی کردوون لەقورئانە پیرۆزەکەی خۆیدا .

بنەمای یەکەم : ئەوەیە کەبزانیت کە بێباوەڕان ئەوانەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم جەنگا لەگەڵیانداو شەڕی لەگەڵ کردن دانیان بەوەدا دەنا بەوەی کە خوای گەورە دروستکاری هەموو شتێکەو هەڵسورێنەری گەردونە ، و ئەو دانپێدانانەیان وای لێ نەکردن بیانخاتە ناو ئیسلام و بەموسڵمان دابنرێن ، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە کە دەفەرموێت : ﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَيَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾[20]واتە ﴿ بڵێ : کێ لەم ئاسمان و

---

[19] النساء: ٤٨.
[20] یونس: ٣١.

زەویەدا ڕزق و ڕۆزیتان دەداتێ ؟ کێیە دروست کارو خاوەنی ئەو گوێ و چاوەتان ، ئەی کێیە زیندوو لەمردوو دەردێنێ ؟ و مردوو لەزیندو دەردەکات ؟ وەکێیە زۆر بەوردی بۆکاروباری ئەم دونیایە نەخشە دەکێشێت ؟ بەزوویی لەوەڵامی هەموو ئەمانەدا دەڵێن : هەرخوایە هەموو ئەوانە دەکات ، دەی کەواتە بڵێ : ئایە بۆلەخوا ناترسن ؟ ﴾.

بنەمای دووەم : ئەو هاوبەش پەیداکارانە دەڵێن : ئێمە هاوارمان لێنەکردوون و ڕوومان تێنەکردوون تەنها لەبەرنزیکبونەوە لەخواو تکاکردن نەبێت .

جابەڵگەی نزیکیەتی لەخواوە ، فەرمایشتی خوای گەورەیە :﴿وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحۡكُمُ بَيۡنَهُمۡ فِي مَا هُمۡ فِيهِ يَخۡتَلِفُونَۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي مَنۡ هُوَ كَٰذِبٞ كَفَّارٞ ٣﴾[٢١] واتە ﴿ ئەوانەی کەلەجیاتی خوا چەندین دۆستیان بۆخۆیان گرتووە جگە لەخواو دەیانپەرستن دەڵێن : ئێمە تەنها لەبەرئەوە ئەو بتانە دەپەرستین تالەخوامان نزیك بکەنەوە و تکامان بۆبکەن لای ، بەدڵنیاییەوە خوای گەورە لەڕۆژی دوایدا حوکم لەنێوان ئەوانەدا دەکات کەجیاوازی کەوتۆتە نێوانیان لەسەری و هەر کۆمەڵێکیان بەندایەتی شتێك دەکەن بێگومان خوای گەورە ڕێنمویی ئەو کەسانە ناکات کەلەبیروباوەڕیاندا زۆر بەهەڵەو درۆی گەورە و بێباوەڕیدا ڕۆیشتوون ﴾.

---

[٢١] الزمر: ٣.

وەبەڵگـەی شـەفاعەت و تکـاکردن : فەرمایـشتی خـوای گەورەیـە :

﴿ وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾[٢٢] واتە ﴿ وەلەجیاتی خوایش چـەند شـتێکی وادەپەرسـتن کەنـەدەتوانن زیانێکیـان پـێ بگەیـەنن و نەسـوودێکیان پـێ ببەخشن ، وەدەڵێن : ئەوانـە لای خـوا تکاکارمـان دەبـن ((لەبەرئـەوە دەیانپەرستین چونکە ئەو خوا بەتاڵانە تکامان بۆدەکەن لای خوای گەورە – وەرگێڕ)) ﴾.

وەتکاکردن دوو جۆر تکاکردنە : شەفاعەت و تکاکردنێکی ناڕاست و بەدوور گیراو ، وەشەفاعەت و تکاکردنێکی ڕاست و جێگیرکراو.

جائەوەی شەفاعەت و تکاکردنی ناڕاست و بەدوورگیراوە : ئەوەیـە کـە داوادەکرێت لەجگەلەخوا لەو شتەی کەتـەنها خـوا نـەبێت دەسـتەڵاتی بەسەردا نیە ، وەبەڵگەش فەرمایـشتی خـوای گەورەیـە :﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقۡنَٰكُم مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ يَوۡمٞ لَّا بَيۡعٞ فِيهِ وَلَا خُلَّةٞ وَلَا شَفَٰعَةٞۗ وَٱلۡكَٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ٢٥٤ ﴾[٢٣]

واتە ﴿ ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە ببەخشن هەندێك لەو ماڵ و سامانەی پێمان بەخشیوون پێش لەهاتنی ڕۆژێك هیچ کڕین و فرۆشتنێکی تیادا نیـە

---

[٢٢] یونس: ١٨.
[٢٣] البقرة: ٢٥٤ .

((تابەماڵ خۆتان بکڕنەوە)) هەروەك هیچ دۆستی و تکاو شەفاعەتێك سوودی نابێت وە بێباوەڕانن ستەمکارن ﴾.

وەشەفاعەت و تکاکردنی جێگیرکراو : بریتیە لەوەی کەبەتەنها لەخوای گەورە داوا دەکرێت .

وەکەسی تکاکار ڕێزلێگیراوە بەوەی توانای شەفاعەت و تکاکردنی هەیە و تکابۆکراویش ئەو کەسەیە خوای گەورە لە لەقسەو کردەوەی ڕازییە لەدوای مۆڵەتدان بەوەی شەفاعەتی بۆبکرێت ((واتە ئەو کەسەی شەفاعەتی بۆدەکرێت دەبێت کەسێك بێت خوای پەروەردگار لێی ڕازی ببێت و لەووتەو کردەوەی ڕازی ببێت دوای ئەوە خوای پەروەردگار مۆڵەت دەدات بەتکاکار شەفاعەت و تکای بۆبکات – وەرگێڕ))

هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت :﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ﴾[٢٤] واتە ﴿ کێیە ئەو کەسەی لەڕۆژی قیامەتدا بتوانێت لای خوای گەورە شەفاعەت بکات هەتا خوای گەورە خۆی مۆڵەتی نەدات﴾.

بنەمای سێیەم : بەدڵنیاییەوە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەناو خەڵکانێکدا دەرکەوت و کرا بە پێغەمبەر کە جیاواز بوون لەپەرستنەکانیاندا ، هەیان بوو فریشتەیان دەپەرست وەهەیان بوو کە پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و پیاوچاکانیان دەپەرست، وەهەیان بوو کە بەردوو داریان دەپەرست ، وە هەیان بوو کە خۆرو مانگیان دەپەرست

[٢٤] البقرة: ٢٥٥.

وە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آلـه وسـلم لەگـەڵ هەموویانـدا شەڕی کردو جەنگاو جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا.

وەبەڵگەش خوای گەورە دەفەرموێت :﴿ وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[٢٥] واتە ﴿ ئەوانەی دەست درێژیتان دەکەنـە سـەرو شـەڕتان لەگەڵ دەکەن ئێوەش بەچاکی شەڕیان لەگەڵدا بکەن و بیانکوژن تاوەکو هێزیان لەبـەر بـبڕن و ئـیتر نـەتوانن جـارێکی تـر بکەونـە ئازاردانتـان و هەوڵبدەن لەئاینەکەتان هەڵتان بگێڕنەوە ، بیانکوژن تـا ئـاین هـەر ئـاینی خودا بێت و تەنها ناوی خودا بڵند بێتەوە نەك ناوێکی تر ﴾ .

وەبەڵگـەی پەرسـتنی خـۆرو مـانگیش خـوای گـەورە دەفـەرموێت : ﴿ وَمِنۡ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيۡلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُۚ لَا تَسۡجُدُواْ لِلشَّمۡسِ وَلَا لِلۡقَمَرِ ﴾[٢٦] واتە ﴿ لەنیشانەکانی تـاك و تـەنهای خوایـە شـەو و ڕۆژ و خۆرو مانگ ، نەسوجدە بۆخۆر بەرن نەبۆمانگ چـونکە ئـەوان هـەردوو دروستکراوی خودان و ئەوانیش سوجدە هەربۆئەو دەبەن﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی فریشتە خوای گەورە دەفـەرموێت :﴿ وَلَا يَأۡمُرَكُمۡ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرۡبَابًا ﴾[٢٧]

---

[٢٥] البقرة: ١٩٣.
[٢٦] فصلت: ٣٧.
[٢٧] آل عمران: ٨.

واتە ﴿ ئەو کەسە ((مەبەست عیسایە سەلامی خوای لێ بێ)) هەرگیز داواتان لێ ناکات فریشتەکان و پێغەمبەرکان سەلامی خوایان لێ بێ بەخودا بزانن و بیان پەرستن ﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی پێغەمبەرانیش سەلامی خوایان لێ بێ : خوای گەورە دەفەرموێت :﴿وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَـٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَـٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَـٰنَكَ مَا يَكُونُ لِىٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِى بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّـٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾ [٢٨]

واتە ﴿ ((ئەم فەرمایشتە هەرەشەیە بۆ دیانەکان کەچۆن لەقیامەتدا هەڵەی بیرو باوەڕەکەیان دەردەکەوێت)) خوای گەورە دەفەرموێت: کاتێك خودا لەعیسا سەلامی خوای لێ بێت دەپرسێت ئایە تۆ بەشوێن کەوتوانی خۆتت ووتوە : منو دایکم بەخودا بزانن ؟ کەئەوەیش دەرچوونە لەسنوری باوەڕبوون بەتاك و تەنهایی خوداو هاوەڵ و وێنە پەیداکردنە بۆی ، عیسایش سەلامی خوای لێ بێت لەوەڵامدا دەفەرموێت :خودایە پاك و گەورەیی هەر بۆتۆیە نابێت من لەسنوری خۆم دەربچم و شتێك بڵێم کەهەقی قسەکردنم تیایدا نەبێت ، خۆئەگەر ووتبێتم ئەوە بەڕاستی خۆت دەیزانیت چونکە تۆ دەزانیت چی لەدەرونی مندا هەیە بەڵام من ئەوەی

[٢٨] المائدة: ١١٦.

لەنەفسی تۆدا هەیە هیچی لێ نازانم ، بێگومان تۆ زۆر ئاگادارو زانای بەگشت شاراوە و نهێنیەکان ﴾ .

وەبەڵگەی پەرستنی پیاوچاکان : خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ وَيَرۡجُونَ رَحۡمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾[٢٩] واتە ﴿ ئەوانەی ئەوان دەیان پەرستن و هاناو هاواریان بۆدەبەن خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هەر لەهۆیەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە ئیتر ئێوە چۆن ئەوان دەپەرستن ، بەئومێدی ڕەحمەتی ئەو پەروەردگارەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن ﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە : خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أَفَرَءَيۡتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلۡعُزَّىٰ ١٩ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ ٢٠ ﴾[٣٠] واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بدەنێ ﴾ ((ئەوانە سێ بتەکە بوون لە (طائف و غطفان ومككة)دا دەپەرستران)).

وەبەڵگەیەکی تر بۆسەلماندنی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە فەرموودەکەی پێغەمبەری خوایە صلّى الله عليه وعلى آله وسلم کە ئەبی واقیدی لەیسی ڕەزای خوای لێ بێت دەفەرموێت

---

[٢٩] الإسراء: ٥٧.
[٣٠] النجم: ١٩ ــ ٢٠.

((خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم إلى حنين ونحن حدثاء عهد بكفر، وللمشركين سدرة يعكفون عندها وينوطون بها أسلحتهم يقال لها ذات أنواط. فمررنا بسدرة فقلنا: يا رسول الله اجعل لنا ذات أنواط، كما لهم ذات أنواط[٣١])) واتە ((لەگەڵ خوادا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم دەرچووین بۆجەنگی حونەین و ئێمە تازە وازمان لەبێباوەڕی هێنابوو هاتبووینە ناو ئیسلام ، وە هاوبەشپەیداکەران دارێکیان هەبوو بەدەوریدا دەسوڕانەوە و چەکەکانیان (شمشێرەکانیان) پیادا هەڵدەواسی پێیان دەووت ذات أنواط ((ذات أنواط – بریتی بوو لەدرێك کەلەنەفامیدا دەپەرسترا لەغەیری خوای گەورە و چەند لق و پۆی هەبوو هاوبەش پەیداکەران شمشێرەکانیان پیادا هەڵدەواسی بۆئەوەی چەکەکانیان بەرەکەتی بەربکەوێت و پیرۆز ببێت – وەرگێڕ)) جائێمەش دوای ئەوەی ئەواثمان بەجێهێشت و تێپەڕبووین بەلای دارێکدا ، ووتمان :ئەی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ﴿ذاتُ أنواط ﴾یەك بۆئێمەش دابنێ هەروەکو ئەوان ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یان هەیە ..... تاکۆتای فەرموودەکە)).

بنەمای چوارەم: ئەوەیە کە هاوبەشپەیداکەرانی سەردەمی ئێمە شیرك و هاوبەشدانانەکەیان زۆر خەستترو خراپترە لەشیرکی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم لەبەرئەوەی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێغەمبەری خوا صلّی الله

---

[٣١] پێشتر تەخریج کراوە .

علیه وعلی آله وسلم لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا هاوبەشیان بۆخوای گەورە دادەنا و لەکاتی نارەحەتی و سەختیدا بەتەنها خوای پەروەردگاریان دەپەرست و هاوراریان بەتەنها لەو دەکرد ، بەڵام موشریکەکانی سەردەمی ئێمە شەریك بۆخوا پەیداکردنەکەیان هەمیشەییە لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا و ناخۆشی و نارەحەتیدا شەریك بۆخوای پەروەردگار ئەنجام دەدەن و هاوار دەکەنە غەیری خواو ، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە کەدەفەرموێت :﴿ فَإِذَا رَكِبُوا۟ فِى ٱلْفُلْكِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ ﴾[٣٢] واتە ﴿موشریکەکان کاتێك سواری کەشتیەك یان پاپۆڕێك بن و لەدەریادا بڕۆن بۆ شوێنێك ، ئەگەر بایەکی بەهێز هەڵبکات و شەپۆلی دەریاکە کەشتیەکەیان بخاتە مەترسیەوە و ترسی نقوم وونیان لێ بنیشێت لەو حاڵەتەدا بێباوەڕیەتی خۆیان لەبیر دەچێتەوە و بەهەموو دڵێکیانەوە دەست دەکەن بەدوعاو پاڕانەوە لەخودای تاك و تەنها تالەو تەنگانەو نەهامەتیە ڕزگاریان بکات ، بەڵام کەخودا ڕزگاریان دەکات و دەگەنەوە سەرووشکانی جارێکی تر خودایان لەبیر دەچێتەوە و دەست دەکەنەوە بە بتپەرستیەکەی جارانی خۆیان ﴾.

سوپاس بۆخوای پەروەردگار بەکوردی کردنی ﴿ القواعد الأربع ﴾ کۆتای هات.

---

[٣٢] العنكبوت: ٦٥.

دەستکردن بەشەرحەکەی زانای پایەبەرز صالح فوزان الفوزان

زانـای پێـشەوا ((موحەمـەدی کـوڕی عبـدالوهاب)) ڕەحمـەتی خـوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

۞ أسأل الله الكريم رب العرش العظيم أن يتولاك في الدنيا والآخرة، وأن يجعلك مباركا أينما كنت، وأن يجعلك ممن إذا أعطى شكر، وإذا ابتلي صبر، وإذ أذنب استغفر، فإن هؤلاء الثلاث عنوان السعادة.

داوا لەخوای پیرۆز پەروەردگاری عەرشی گەورە دەکەم کـە پـشتیوانت بێـت لـەدونیاو دوا ڕۆژدا ، وەوات لێبکـات پـیرۆزو موبـارەك ببیـت لەهەرشوێنێکدا بوویت ، وەداوای لێ دەکەم کە بتگێڕێ لـەو کەسـانەی کە ئەگەر پێی بەخشرا سوپاس گوزار بێت ، وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارامگر دەگرێت ، وەئەگەر تاوانی ئەنجامـدا بگرێتـەوە بـۆلای خـوای گـەورە ، چونکە ئەو سیانە نیشانەی بەختەوەرین .

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

ئەمە بریتیە لە چـوار بنـەما کـە شـەیخی ئیـسلام ((موحەمـەدی کـوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمـەتی خـوای گـەورەی لێ بێـت دایناوە و بریتیـە لـە نامەیەکی سەربەخۆ ، بەڵام لەگەڵ ((الأصول الثلاثة))دا چاپ دەکرێت

لەبەر بوونی پێویستی بۆئەو پەرتووکە تالەبەردەستی فێرخوازانی زانستدا بێت .

وە ((القواعد – بنەماکان)) کۆی بنەمایە ، وەبنەمایش بریتیە لەو ئەصڵ و بنەڕەتەی کەلێیەوە کۆمەڵێك بابەت و لقی زۆری لێ جیا دەبێتەوە.

وەناوەڕۆکی ئەم چوار بنەمایەی کە شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت باسی کردووە شارەزابوونی یەکخواناسی وە شارەزابوونی شەریك بۆخوادانانە.

وە بنەما لەیەکخواناسیدا چی یە؟ وەبنەما لەشەریك بۆخوادانانداچی یە؟ لەبەرئەوەی زۆرێك لەخەڵکی دەشڵەژێن و سەریان لێ دەشێوێت لەم دوو شتەدا کەئەوانیش یەکخواناسی و شەریك بۆخوادانانە.

دەشڵەژێن و سەریان لێ دەشێوێت لەواتای یەکخواناسیدا کە چییە؟ وە دەشڵەژێن و سەریان لێ دەشێوێت لەواتای شەریك بۆخوادانانداز ۆربەی خەڵك ڕاڤەیان دەکات بەگوێرەی هەواو ئارەزووی خۆی .

بەڵام پێویست وایە کەئێمە لەبنەمادانانەکانماندا بگەڕێینەوە بۆ قورئان و سوننەت ، تائەو بنەمادانانە بیێتە بنەما دانانێکی ڕاست و دروست و پارێزراو وەرگیردرابێت لەقورئان و سوننەتی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم بەتایبەتی لەم دوو کارە گرنگەدا کەئەوانیش برتین لە یکخواناسی و شەریك بۆخوادانان .

شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت ئەم بنەمایانەی لەخۆیەوە و بەبیروبۆچوونی خۆی باس

نـەکردووە هـەروەك زۆرێـك لەسەرلێـشێواوان دەیکـەن ، بـەڵکو ئـەم بنەمایانەی وەرگرتووە لە قورئانی پیرۆز وەلەسوننەتی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم و لەژیانە پیرۆزەکەیی وەرگرتووە صلّی الله علیـه وعلی آله وسلم .

جائەگەر تۆ شارەزای ئەم بنەمایانە بویت و تێگەیشتی ئەوا لەدوای ئەوە ئاسانە لەسەرت شارەزابوونی یەکخواناسی کەخوای پەروەردگار لەپێناوی ئەودا پێغەمبەرانی سەلامی خوایان لێ بێت ڕەوانە کردووەو پەرتووکەکانی دابەزاندووە ، وەشارەزابوونی شەریك بۆخوادانان کـەخوای پـەروەردگار هۆشیاری لەبارەوە داوەو مەترسی و زیانەکەیی لەدونیاو دوا ڕۆژدا ڕوون کردۆتەوە .

وەئەوەش کارێکی زۆر گرنگە ، و هەرئەویشە پێویستی کردووە لەسەرت لەشارەزابوونی ئەحکامەکانی نوێـژوو زەکـات و پەرسـتنەکان و هـەموو کاروبارە ئاینیەکان ، لەبەرئەوەی ئەوە بریتیە لەکاری یەکەمی و بنەڕەتی ، چونکە نوێژوو زەکات و حەج و جگە لەوەش لەعیباداتەکان دروست نیە و دانامەزرێت ئەگەر بنیاد نەنرابێت لەسەر بنچینەی بیروباوەڕی ڕاست و دروسـت کەئـەوەش بریتیـە لەیکخواناسـی پـاك و پوخـت بۆخـوای پەروەردگار.

وەبێگومان شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبـدالوهاب)) ڕەحمـەتی خـوای گـەورەی لێ بێـت سـەرەتای ئـەم چـوار بنەمایـەی بەپێـشەکیەك دەستپێکردووە کە نزاو پاڕانەوەی تیادایە بۆ فێرخوازانی زانستی شەرعی ،

وەئاگادارکردنەوە لەسەر ئەوەی کەدەیلێت ، بەجۆرێك کەدەفەرموێت : ﴿ أسأل الله الكريم رب العرش العظيم أن يتولاك في الدنيا والآخرة، وأن يجعلك مباركا أينما كنت، وأن يجعلك ممن إذا أعطى شكر، وإذا ابتلي صبر، وإذ أذنب استغفر، فإن هؤلاء الثلاث عنوان السعادة.

داوا لەخوای پیرۆز پەروەردگاری عەرشی گەورە دەکەم کە پشتیوانت بێت لەدونیاو دوا ڕۆژدا ، وەوات لێبکات پیرۆزو موبارەك بیت لەهەرشوێنێکدا بوویت ، وەداوای لێ دەکەم کە بتگێڕێ لەو کەسانەی کە ئەگەر پێی بەخشرا سوپاس گوزار بێت ، وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارامگر بێت ، وەئەگەر تاوانی ئەنجامدا بگڕێتەوە بۆلای خوای گەورە ، چونکە ئەو سیانە نیشانەی بەختەوەرین ﴾.

ئەمە پێشەکییەکی گەورەو مەزنە ، نزاو پاڕانەوەی تیادایە لە شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب))ەوە ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت بۆهەموو فێرخوازێکی زانستی شەرعی فێری بیروباوەڕەکەی دەبێت و مەبەستی بەو فێربوونەی دەستکەتنی حەق و گەیشتنە پێی .

وەبەو فێربوونەی دەیەوێت دوور بکەوێتەوە لە گومڕایی و شەریك بۆخوادانان جائەوکەسە شایستەیە بەوەی کە خوای گەورە پشتیوانی بێت لەدونیاو دواڕۆژدا .

وەئەگەر خوای گەورە پشتیوانی بوو لەدونیاو دواڕۆژدا ئەوا ئیتر هیچ ڕێگەیەك نیە بۆناڕەحەتیەکان کەبتوانێت پێی بگات نەلەدینەکەیدا نەدونیاکەیدا ، خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ

يُخْرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَوْلِيَآؤُهُمُ ٱلطَّٰغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ ٱلنُّورِ إِلَى ٱلظُّلُمَٰتِ ۗ أُوْلَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٢٥٧﴾ ﴾[٣٣] واتە ﴿ خوای گەورەیە دۆستی ئەو کەسانەیە کە باوەڕیان هێناوە دەریان دێنێت لەتاریکایەکانەوە بۆڕووناکی ئیسلام ، وەئەوانەی بێباوەڕن طاغوت دۆرست و یاوەریانە لەڕووناکی ئیسلامەوە دەریان دێنن بۆتاریکایەکانی بێباوەڕی ئەوانە هاوەڵی ئاگری دۆزەخن و بەهەتا هەتایی تیایدا دەمێننەوە ﴾.

جائەگەر خوای گەورە پشتیوانی تۆی کرد ئەوا دەرت دەهێنێت لەتاریکایەکانەوە – تاریکانیەکانی شەریك بۆخوا پەیداکردن و بێباوەڕی و گومانەکان و بێ دینی بۆ ڕۆشنای باوەڕهێنان و زانستی بەسوود و کردەی چاکە کردن خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ مَوْلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَأَنَّ ٱلْكَٰفِرِينَ لَا مَوْلَىٰ لَهُمْ ﴿١١﴾ ﴾[٣٤] واتە ﴿ئەو پاداشتەش سەرخستنی باوەڕداران و تێکشکاندنی بێباوەڕان لەبەرئەوەیە کە بەڕاستی خوا پشتیوانی ئەوانەیە باوەڕیان هێناوە ، وە بێباوەڕانیش هیچ سەرپەرشتیکارو یارمەتیدەرێکیان نیە ﴾.

جائەگەر خوای گەورە بە چاودێری و یارمەتی و ڕێنمویی خۆی بووە پشتیوانت لەدونیاو دواڕۆژدا ئەوا تۆ بەجۆرێك خۆش بەخت دەبیت

---

[٣٣] البقرة: ٢٥٧.
[٣٤] محمد: ١١.

کەهەرگیز لەدوای ئەوە ناڕەحەتی و ناخۆشی تێدانیەو تووشت نایێت، لەژیانی دونیادا پشتیوانتە بە ڕێنمویی کردن و یارمەتی دان و ڕۆیشتن لەسەر ڕێگەو ڕێبازی پارێزراو لەهەر لادانێك ، وە لەدوا ڕۆژیشدا پشتیوانتە بەوەی کە دەتخاتە بەهەشت و بەهەتا هەتایی تیادا دەمێنیتەوە و تیایدا نە ترس و نەنەخۆشی و نە نەگبەتی و نەپیری و نە ناڕەحەتیەکان بونیان هەیە ، ئەمەیە دۆستایەتی کردنی خوای گەورە بۆبەندەی باوەڕداری خۆی لەدونیاو دوا ڕۆژدا .

شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت فەرمووی ((وەوات لێکات پیرۆزو موبارەك ببیت لەهەرشوێنێکدا بوویت)) ئەگەر خوای گەورە وایلێکردیت موبارەکەت بیت لەهەرشوێنێکدا بوویت ئەوەیە بەرزترین مەبەست و ئامانجەکانە کەبەدەست بێت ، خوای گەورە بەرەکەت دەخاتە تەمەنتەوە ، وەبەرکەت دەخاتە ڕۆزیتەوە ، وەبەرکەت دەخاتە زانستەکەتەوە ، وەبەرکەت دەخاتە ناو کردەوەتەوە ، وەبەرەکەت دەخاتە ناو نەوەو منداڵتەوە ، لەهەرشوێنێك بوویت بەرەکەت و پیرۆزی هاوڕێ و هاوەڵتە ، ڕووت کردە هەرشوێنێك بەرەکەت و پیرۆزی هاوڕێ و هاوەڵتە ، وەئەوەش خێرێکی گەورەیە ، وەپاداشت و چاکەیەکە لەخواوەیە .

وەفەرمووی ((وەداوای لێ دەکەم کە بتگێڕێ لەو کەسانەی کە ئەگەر پێی بەخشرا سوپاس گوزار بێت)) پێچەوانەی ئەوەی ئەگەر پێی ببەخشرێت بێباوەڕ دەبێت و نیعمەتەکە بەسوك بزانێت و لەخۆی بایی ببێت و بەکەم

تەماشای بکات ، جابەدڵنیاییەوە زۆرێك لەخەڵکی ئەگەر نیعمەتێکیان پێ ببەخشرێت بێباوەڕ دەبن پێی و دانی پێدا نانێن و لەجگە لەگوێڕایەڵی خوادا خەرجی دەکەن جابۆیە ئەو نیعمەتە هۆکارێکە بۆ بەدبەختی و نەگبەتیان ، بەڵام ئەوەی سوپاس گوزار بێت ئەوا بێگومان خوای گەورە بۆی زیاد دەکات ﴿ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ ﴾[٣٥] واتە ﴿ ئەو کاتەی کەپەروەردگارتان پێی ڕاگەیاندن کەئەگەر لەبەرامبەر نیعمەتەکانی منەوە سوپاس گوزاری بکەن ئەوا منیش نیعمەت و بەخششی خۆمتان بۆ زیاد دەکەم ﴾ .

خوای پەروەردگار لەچاکە و گەورەیی خۆیەوە نیعمەتەکان بۆسوپاس گوزاران زیاد دەکات ، جائەگەر دەتەوێت زیاتر نیعمەتت دەست بکەوێت ئەوا سوپاسی خوای گەورە بکە ، وەئەگەر ئەتەوێت نیعمەتەکان نەمێنێت ئەوا بێباوەڕ ببە پێی و لەخۆت بایی ببە .

شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت فەرمووی ((وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارامگر دەگرێت))

خوای گەورە بەندەکان تاقیدەکاتەوە ، تاقییان دەکاتەوە بە تووش بوون بە بەڵاو ناڕەحەتیەکان ، تاقییان دەکاتەوە بە دوژمنان لە بێباوەڕان و دوو ڕووەکان ، جابۆیە پێویستیان بە ئارامگرتن و بێ ئومێدنەبوونە لەڕەحمەتی خوای گەورە ، وە جێگیرو چەسپاوون لەسەر ئاینەکەیان و پێیان

---

[٣٥] ابراهيم: ٧.

ناخلیسکێت لەکاتی پەیدابوونی فیتنەو ئاژاوەکاندا یان خۆیان تەسلیمی ئاژاوەکان بکەن بەڵکو جێگیرو چەسپاو دەبن لەسەر ئاینەکەیان ، وەئارامدەگرن لەسەر ئەو شەکەتی و ماندوویی و چەرمەسەریانەی لەرێگەیدا دووچاریان دەبێت ، بەپێچەوانەی ئەو کەسانەی ئەگەر تاقیبکرێتەوە شپرەزو تورەو بێ ئومێد دەبێت لەڕەحمەتی خوای گەورە ، ئائەو کەسە تاقیکردنەوە لەدوای تاقیکردنەوەو ناڕەحەتی لەدوای ناڕەحەتی بۆی زیاد دەکرێت و دووچاری دەبێت ، پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەفەرموێت ((إِنَّ اللّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلاهُمْ ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا ، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ))[٣٦] واتە ((بێگومان خوای گەورە ئەگەر خەڵکانێکی خۆش بوێت تاقیان دەکاتەوە ، جائەو کەسە ئەگەر ڕازی بێت بەو تاقیکردنەوەی خوای گەورە ئەوا ڕەزامەندی خوای گەورە بەدەست دەهێنێت ، وەهەرکەسێکیش تورە بێت و پێی ڕازی نەبێت ئەوا تورەیی خوای گەورەی لەسەر بێت)).

وەهەروەها صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەفەرموێت ((اعظم الناس بلاءً: الأنبياء ، ثم الأمثل فالأمثل))[٣٧] واتە ((گەورەترین خەڵك لەڕووی تووش

---

[٣٦] أخرجه الترمذي في الزهد ، باب ماجاء في الصبر على البلاء (٤/ ٦٠١) ، وابن ماجة في الفتن ، باب الصبر على البلاء رقم (٤٠٣١) من حديث بن مالك رضي الله عنه ، وقال الترمذي : (هذا حديث غريب).
وأخرجه أحمد (٥/ ٤٢٨) من حديث بن لبيد رضي الله عنه.

[٣٧] قطعة من حديث أخرجه الترمذي في الزهد ، باب ماجاء في الصبر على البلاء (٤/ ٦٠١-٦٠٢) ، وابن ماجة في الفتن ، باب الصبر على البلاء رقم (٤٠٢٣) ، وأحمد (١/ ١٧٢ ، ١٧٣ ، ١٧٤ ، ١٨٠ ، ١٨٥) ، والدارمي (٢/ ٣٢٠) ، وابن حبان في صحيحه (٧/ ١٣١- الإحسان) ، والحاكم (١/ ٤١) ، والبيهقي (٣/ ٣٧٢) . وقال الترمذي : ((هذا حديث حسن صحيح)).

بوونی بەڵاوە : پێغەمبەرانن سەلامی خوایان لێ بێت ، پاشان دوای ئەوان ، پاشان دوای ئەوان))[٣٨] ، پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت تاقیکراونەتەوە ، وە ڕاستگۆیانیش تاقیکراونەتەوە ، وە شەهیدەکانیش تاقیکراونەتەوە ، وەبەندە باوەڕدارەکانی خوای گەورەش تاقیکراونەتەوە ، بەڵام ئارامیانگرتووە ، هەرچی دووڕووە خوای گەورە لەبارەیەوە فەرموویەتی ﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَعْبُدُ ٱللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ ﴾الحج: ١١ واتە ﴿هەندێ کەس لە خەڵکی کە ئیمان لەدڵنیاندا پتەو نیە خودا پەرستنەکەی لەسەر لایەکی خوارە کەلەداڕوخانەوە نزیك بێت ﴾ واتە لایەکی خوار کەلەداڕوخانەوە نزیك بێت ﴿ فَإِنْ أَصَابَهُۥ خَيْرٌ ٱطْمَأَنَّ بِهِۦ ۖ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ ٱنقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِۦ خَسِرَ ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةَ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْخُسْرَانُ ٱلْمُبِينُ ﴿١١﴾ ﴾[٣٩]

---

[٣٨] خوێندەری ئازیزو سەنگین : ئەوەی ڕاستی بێت زۆر گەرام بۆئەوەی فەرموودەکە بەو دەربڕینە بیینم بەڵام بەهیچ جۆرێك بەو شێوەیە نەمبینی ، بەڵکو ئەوەی من بینیم بەم شێوانە بوو کەدەیخەمە پێش تۆی سەنگین تەنها لەبەر زانیاری :

١- مسند إبن راهوي – ٢٤١١ ((إن أعظم الناس بلاء الأنبياء ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم)).

٢- مسند أحمد – ١٤٨١حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً قَالَ الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الصَّالِحُونَ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ مِنْ النَّاسِ يُبْتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ صَلَابَةٌ زِيدَ فِي بَلَائِهِ وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ خُفِّفَ عَنْهُ وَمَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَمْشِيَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ لَيْسَ عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ. وەرگێڕ .

[٣٩] الحج: ١١.

واتە ﴿ جائەگەر لەژیانیدا خۆشی و خێر ڕووی تێبکات ئەوە دڵخۆشەو ڕەزامەندی ڕووی تێدەکات ، خۆئەگەر ناخۆشی و زەحمەتێك ڕووی تێبکات ئەوە بێزار دەبێت و نارەزایی دەنوێنێت ، جائەو کەسەی بەو شێوەیە خودا بپەرستێت ئەوە خۆشیەکانی دونیاو دوارۆژی لەکیس دەچێت و ئەوەیش زیانێکی ئاشکرایە ﴾.

جا دونیا بەهەمیشەیی خۆشگوزەرانی و کامەرانی و چێژوو دڵخۆشی و سەرکەوتن نیە ، هەمیشە بەو شێوەیە نیە ، خوای گەورە ئالۆگۆڕی پێدەکات لەنێوان خەڵکیدا ، هاوەڵان ڕەزای خوایان لێ بێت باشترینی ئومەتی ئیسلامن چییان بەسەردا هات لە نارەحەتی و تاقیکردنەوە؟ ، خوای گەورە دەفەرموێت ﴿وَتِلْكَ ٱلْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ ٱلنَّاسِ ﴾ [٤٠]واتە ﴿ ئێمە ئەم ڕۆژگارەی سەرکەوتن و تێکشانە لەناو خەڵکیدا دەستاو دەست پێدەکەین ، ڕۆژێك بۆئێوەیەو ڕۆژێکیش بۆ ئەوانە ﴾ ، با بەندە دروونی خۆی دڵنیابکاتەوە کە ئەگەر تاقیکرایەوە ئەوا بێگومان تاقیکردنەوە هەر تایبەت نیە بەوە وە ، ئەوە پێشتر دووچاری پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت بووە ، جابۆیە بادەروونی خۆی لەسەر ئەوە ڕابهێنێت و ئارام بگرێت و چاوەڕێی دەربازبوون و خۆشی بکات لەلایەن خوای گەورەوە ، وە پاشەڕۆژیش هەر بۆ لەخوا ترسانە.

شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت فەرمووی ((وەئەگەر تاوانی ئەنجامدا بگرێتەوە بۆلای

---

[٤٠] آل عمران: ١٤٠.

خوای گەورە)) بەڵام ئەو کەسەی ئەگەر گوناهی کردو داوای لێخۆش بوونی لەخوای گەورە نەکرد و بەردەوام بوو لەسەر تاوان و زیاتر ئەنجامی دەدا ئەوا ئەو کەسە بەدبەخت و خراپەکارە پەنا بەخوا، بەڵام مرۆڤی باوەڕدار هەرکاتێك تاوانێکی ئەنجامدا خێرا دەگەڕێتەوە بۆلای خواو دەستپێشخەری دەکات بەوەی تەوبە دەکات هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ وَٱلَّذِينَ إِذَا فَعَلُواْ فَٰحِشَةً أَوۡ ظَلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ ذَكَرُواْ ٱللَّهَ فَٱسۡتَغۡفَرُواْ لِذُنُوبِهِمۡ وَمَن يَغۡفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلَّا ٱللَّهُ ﴾ [٤١] واتە ﴿ ئەو کەسانەی کە گوناهێکی گەورە ئەنجام دەدەن یاخود بەئەنجامدانی گوناهی گچکە ستەم لەخۆیان دەکەن بەڵام خودایان دەکەوێتە بیرو داوای لێخۆشبوونی لێدەکەن جادەبێت جگە لەخوای گەورە کێ لەگوناهەکان خۆش ببێت ﴾ ، وەهەروەها دەفەرموێت ﴿ إِنَّمَا ٱلتَّوۡبَةُ عَلَى ٱللَّهِ لِلَّذِينَ يَعۡمَلُونَ ٱلسُّوٓءَ بِجَهَٰلَةٖ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٖ ﴾ [٤٢] واتە ﴿بەڕاستی خوا تەوبە تەنها لەو کەسانە وەردەگرێت کەبەنەفامی و نەزانی خراپە دەکەن پاشان لەماوەیەکی نزیکدا پەشیمان دەبنەوە و تەوبە دەکەن ﴾ وە جەهالە واتەکەی نەبوونی زانست نیە لەبەرئەوەی جاهیل لەسەرئەو گوناهەی دەیکات لێی وەرناگیرێت بەڵام جەهالە لەم ئایەتەدا بریتیە لە پێچەوانەی لەسەرخۆیی و نەرم ونیانی ، جابۆیە هەرکەسێك سەرپێچی خوای

---

[٤١] آل عمران: ١٣٥.

[٤٢] النساء: ١٧.

گەورەی کرد ئەوا ئەو کەسە نەزان و جاهیلە بەواتای کەمی لەسەرخۆیی و هێمنی ، وە کەم وکورتی ژیریەتی و کەم و کورتی مرۆڤایەتی ، وەجاری واهەیە کەسێکی زانایە بەڵام نەزانە لەڕوویەکی ترەوە ، لەڕووی ئەوە وە کە هێمنی و لەسەرخۆیی و جێگیریەتی نیە لەکارەکانیدا ﴿ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ ﴾[٤٣] واتە ﴿پاشان لەماوەیەکی نزیکدا پەشیمان دەبنەوە و تەوبە دەکەن ﴾ واتە هەموو جارێك کە گوناه دەکەن داوای لێخۆش بوون لەخوای گەورە دەکەن و تەوبە دەکەن ، هیچ کەسێك نیە پارێزراو بێت لەتاوان کردن ، بەڵام سوپاس بۆخوا خوای گەورە دەرگای پەشیمان بوونەوەی کردۆتەوە ، جابۆیە لەسەر بەندەیە ئەگەر گوناهی کرد خێرا دەست پێشخەری بکات بۆتەوبە کردن و پەشیمان ببێتەوە ، بەڵام ئەگەر گوناهی کردو داوای لێخۆش بوونی نەکرد ئەوە نیشانەی نەگبەتی و بەدبەختیە .

وەهەندێ جاری واهەیە مرۆڤ بێ ئومێد دەبێت لەبەزەیی خواو شەیتان دێت بۆلای و پێی دەڵێت : تەوبەو پەشیمانی بۆتۆ نیە .

ئەمە ئەو سێ شتەیە : ئەگەر پێیدرا ئەوا سوپاس گوزارە ، وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارام دەگرێت ، وەئەگەر گوناهیشی ئەنجامدا داوای لێخۆش بوون لەخوای پەروەردگار دەکات ئەوە نیشانەی خۆشبەختیە، هەرکەسێك یارمەتی درا بۆئەوە سەرفرازی و خۆشبەختی بەدەست هێناوە

[٤٣] النساء: ١٧.

وەهەرکەسێك بێ بەشکرا لێی – یان لەهەندێکی – ئەوا ئەو کەسە بەد بەختە ((پەنا بەخوای گەورە – وەرگێر)) .

۞ اعلم أرشدك الله لطاعته أن الحنيفية ملة إبراهيم أن تعبد الله وحده مخلصا له الدين ، كما قال تعالى: ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ الذاريات: ٥٦

بزانە خوای پەروەردگار ڕێنموییت بکات بۆ گوێڕایەڵی کردنی خۆی :

کە حەنیفییەت میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت بریتیە لەوەی کە خوای گەورە بەتاك بپەرستیت و هەموو جۆرە پەرستنێکی بەنیازپاکی و دوور لەهەموو شەریك بۆخوا دانانێك ئەنجام بدەیت.

هەروەکو خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾[٤٤] واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾ .

[٤٤] الذاريات: ٥٦.

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

﴿بزانە خوای پەروەردگار ڕێنموییت بکات بۆگوێڕایەڵی کردنی خـۆی﴾ ئەوە نزایـە لەشـەیخی ئیـسلامەوە ڕەحمـەتی خـوای لێ بێـت ، وەهەربـەو شێوەیەش دەبێت بۆ مامۆستا کە بپارێتەوە بۆفێرخواز .

وەگوێڕایەڵی کردنی خوای گەورە واتاکـەی : گوێڕایـەڵی فەرمانـەکانی خوای گەورەو دوور کەوتنەوە لە قەدەغەکراوەکانی خوای گەورە .

﴿کە حەنیفییەت میللـەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت ﴾ خوای گەورە بەرزی و بڵندی بۆئەو فەرمانی کردووە بەپێغەمبەرمان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم بەوەی شوێن میللـەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت بکەوێت خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ ثُمَّ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ أَنِ ٱتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَٰهِيمَ حَنِيفًاۖ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٣﴾ ﴾ [٤٥] واتە ﴿ ئەی پێغەمبەر صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئێمە قورئانمان بە وەحی بۆناردوویت فـەرمانمان پێـداویت کەشوێن ئەو ئاینە بکەوە کەناردوومانە بۆ ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت کەئاینی ئیسلامە ئەو ئیبراهیمەی کەهەرگیز لەو کەسانە نەبوو کەشەریك بۆخوا دابنێت ﴾

الحنیفیة : بریتیە لـە میللـەتی حەنیف کەئەویش پێغەمبەر ئیبراهیمە سەلامی خوای لێ بێت وە حەنیفیش بریتیە لەو کەسەی ڕوودەکاتـە خـواو پـشت

---

[٤٥] النحل: ١٢٣

دەکاتە جگە لەخوای گەورە ، ئەوە بریتیە لە حەنیف : ڕووبکاتە خوای گەورە بەدڵی و کردەوەکانی و نیەتەکانی و مەبەستەکانی هەرهەمووی بۆخوا بن ، پشتیکردبێتە جگە لەخوا ، وەخوای گەورە فەرمانی پێکردووین بەشوێن کەوتنی میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت : خوای گەورە دەفەرموێت ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۚ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ ﴾ [٤٦] واتە ﴿وە لەم دینەدا هیچ جۆرە شتێکی نارەواو قورسی نەخستۆتە سەرشانتان تا ئێوە نەتوانن ئەنجامی بدەن ، واتە بڕیاری هیچ شتێکی بەسەرتاندا نەداوە کەلە توانای خۆتاندا نەێت جائێوەش هەرلەئاینی ئیبراهیمی باوکتان سەلامی خوای لێ بێت پەیڕەوی بکەن ﴾.

وە میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت : ﴿بریتیە لەوەی کەخوای گەورە بەتاك بپەرستیت و هەموو جۆرە پەرستنێکی بەنیازپاکی و دوور لەهەموو شەریك بۆخوا دانانێك ئەنجام بدەیت ﴾ ئەمەیە حەنیفییەت ، نەیفەرموو ﴿کەخوای گەورە بەتاك بپەرستیت ﴾ بەتەنها ئەوە بەڵکو فەرمووی ﴿هەموو جۆرە پەرستنێکی بەنیازپاکی و دوور لەهەموو شەریك بۆخوا دانانێك ئەنجام بدەیت ﴾ واتە : دوور بکەویتەوە لەشەریك بۆخوادانان ، لەبەرئەوەی پەرستش ئەگەر شەریك بۆخوادانانی تێکەڵاو بوو ئەوا هەڵدەوەشێتەوە و پوچەڵ دەبێتەوە ، جاعیبادەت و پەرستن نیە تەنها لەکاتێکدا نەبێت ئەگەر پارێزراو بێت لەشەریك بۆخوادانانی

[٤٦] الحج: ٧٨.

گەورەو بچووك ، هەروەكو خـوای گـەورە دەفـەرموێت ﴿ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ ﴾ [٤٧]

واتە ﴿ فەرمانیان پێنەدرابوو بـەوە نـەبێت كـە بەتـەواوی هـەموو خـودا بپەرستن و سەر بۆئەو دابنەوێنن و ئاینی خالیس هەر بۆئەو دابنێن ﴾

﴿حُنَفَآءَ ﴾ كۆی حەنیفە كەبریتیـە لـەو كەسـەی هـەموو پەرسـتنەكانی بەتەواوی بۆخوای گەورە ئەنجام دەدات بـەبێ ئـەوەی شـەریكی بۆپەیـدا بكات .

وەئەم پەرسـتنەش خـوای گـەورە فـەرمانی بەسـەرجەم دروسـتكراوەكان كردووە هەروەكو خوای گەورە دەفـەرموێت ﴿ وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ ٥٦ ﴾ [٤٨]واتە ﴿ من جنۆكـەو مـرۆڤم دروسـت نـەكردووە تەنها لـەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾ ، وەواتای ﴿یعبدون﴾ بـەتاكم بگـرن لـەپەرسـتن بۆكردنـدا ، جاحیكمـەت و دانـایی لـەدروسـتكردنی دروستكراوەكاندا : ئەوەیە كە ئەو دروستكراوانە خوای گەورە بپەرسـتن بە نیازپاكیی تەواوە وە بەبێ ئەوەی هیچ شەریكێك بۆخوای گەورە ئەنجام بدەن ، كەسی واهەیە گوێرایەڵ بووە و كەسی واش هەیە گوێرایەڵ نەبووە بەڵام حیكمەت لەدروستكردنیان بریتیە لە پەرستنی خوای گەورە ، جائەو

---

[٤٧] البينة: ٥.
[٤٨] الذاريات: ٥٦.

کەسەی جگە لەخوا دەپەرستێت پێچەوانەیە بۆحیکمەتی دروستکردنی دروستکراوەکان ، وەپێچەوانەیە بۆفەرمان و شەرعی خوای گەورە.

وە پێغەمبەر ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت : باوکی پێغەمبەرانە ئەوانەی دوای خۆی هاتوون هەرهەموویان لەنەوەی ئەون ، وەلەبەرئەوەیە خوای گەورە دەفەرموێت ﴿وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ ٱلنُّبُوَّةَ وَٱلْكِتَٰبَ ﴾ [٤٩]

واتە ﴿ پێغەمبەریەتی و نامەمان کردە کاڵای باڵای نەوەکانی ، واتە دوای ئیبراهیم هەر کتێب و نامەیەك هاتبێ هەر بەنەوەکانی ئەو دراوە ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت ﴾ هەر بۆیە هەرهەموویان لەنەوەی ئیسرائیلن کوڕەزای ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت جگە لەموحەمەد سەلامی خوای لێ بێت نەبێت کەئەو لەنەوەی ئیسماعیلە سەلامی خوای لێ بێت ، هەموو پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت لەکوڕانی ئیبراهیمن سەلامی خوای لێ بێت وەکو ڕێزێك بۆئەو پێغەمبەرە بەڕێزە .

وەخوای گەورە کردوویەتی بەپێشەوا بۆخەڵکی واتە سەرمەشق ﴿قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ﴾[٥٠] واتە ﴿ فەرمووی من تۆ ئەکەم بە پێشەوا بۆخەڵکی ﴾ واتە : سەرمەشق ، ﴿ إِنَّ إِبْرَٰهِيمَ كَانَ أُمَّةً ﴾ [٥١]واتە ﴿بەڕاستی پێغەمبەر ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت ئومەتێك بوو ﴾ واتە: پێشەوایەك بوو کرابوو بەسەرمەشق .

---

[٤٩] العنكبوت: ٢٧.
[٥٠] البقرة: ١٢٤.
[٥١] النحل: ١٢٠.

وەبەوە خوای گەورە فەرمانی بەهەموو دروستکراوەکان کردووە هەروەکو دەفەرموێت ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ [٥٢] واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾ ، پێغەمبەر ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت بانگەوازی خەڵکی دەکرد بۆپەرستنی خوای گەورە وەکو جگە لەخۆی لە پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت ، هەموو پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت بانگەوازی خەڵکیان کردووە بۆپەرستنی خواو وازهێنان لەپەرستنی جگە لەخوا ، هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱجْتَنِبُوا۟ ٱلطَّٰغُوتَ ﴾ [٥٣]

واتە:﴿ بەدڵنیاییەوە ئێمە بۆ هەموو نەتەوەیەك نێردراوێکمان ناردووە کەفەرمانیان پێبکات بەوەی خوا بپەرستن و دووربکەونەوە لە طاغوت ﴾ وەئەوەی شەریعەتەکانە کەبریتیە لە فەرمانەکان و قەدەغەکان و حەڵاڵەکان و حەرامەکان ئەمانە جیاواز دەبن بەجیاوازی نەتەوەکان بەگوێرەی پێویست ، خوای گەورە شەریعەتێك دەنێرێت پاشان ئەو شەریعەتە هەڵدەوەشێنێتەوە بەناردنی شەریعەتێکی تر تائەو کاتەی شەریعەتی ئیسلام هات و هەموو شەریعەتەکانی هەڵوەشاندەوە و بەتەنها خۆی مایەوە تائەو کاتەی ڕۆژی قیامەت دێت ، بەڵام ئەصڵ و بنەڕەتی ئاینی هەموو پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت کەبریتیە لەیەکخواپەرستی

---

[٥٢] الذاريات: ٥٦.

[٥٣] النحل: ٣٦

نەهەڵوەشاوەتەوە و نەهـەڵیش دەوەشـێتەوە ، ئـاینی هـەموویان یەکێکـە کەئەویش ئاینی ئیسلامە بەواتای نیازپاکی بۆخوایە لـە یەکخواناسیدا .

هەرچی شەریعەتەکانە دەگونجێت جیـاوازی تیـادا بێـت هەڵبوەشـێنرێتەوە بەڵام یەکخواناسی و بیروباوەڕ لەئادەمەوە سەلامی خوای لێ بێت تاکۆتایی پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت بانگەوازیان بۆیەکخواناسی و پەرستنی خوای پەروەردگار بووە .

وەپەرستنی خوا : گوێرایەڵی کردنیەتی لـەهەموو کاتێکدا بەوەی فـەرمانی پێکردووە لـەشەریعەتەکان جائەگەر هەڵوەشایەوە ئەوکاتە کردەوە کـردن بەوەی هەڵیوەشاندۆتەوە دەبێتـە پەرسـتن و عیبـادەت و کـردەوە کـردن بەوەی هەڵوەشاوەتەوە پەرستش کردن بۆخوا نیە .

۞ فإذا عرفت أن الله خلقك لعبادته، فاعلم أن العبادة لا تسمى عبادة إلا مع التوحيد، كما أن الصلاة لا تسمى صلاة إلا مع الطهـارة ، فـإذا دخـل الشرك في العبادة فسدت، كالحدث إذا دخل في الطهارة.

جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کە خوای گەورە تۆی دروست کـردووە بۆ پەرستنی خۆی ، ئەوا بزانـە کەپەرسـتن نـاو نابرێـت بەپەرسـتن تـەنها لـەکاتێکدا نەبێت کەلـەگەڵ یەکخواناسیدا بێت .

هەروەکو چۆن نوێژ ناو نابرێت بەنوێژ تەنها لـەکاتێکدا نـەبێت کەلـەگـەڵ دەستنوێژدا بێت .

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

﴿جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کە خوای گەورە تۆی دروست کردووە بۆ پەرستنی خۆی ﴾ واتە : ئەگەر شارەزابوویت لەم ئایەتەدا ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾[٥٤] واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾ ، وەتۆش لە مرۆڤیت ، بەشداریت لەناو ئەم ئایەتەدا ، وەشارەزابوویت کەخوای گەورە بەبێ هودە دروستی نەکردوویت ، یان دروستی کردبێیت تەنها بۆئەوەی بخۆیت و بخۆیتەوە ، بژی لەم دونیایەداو بێیت و بڕۆیت و ڕابوێریت و گالتە بکەیت ، بۆئەوە دروستی نەکردویت ، دروستی کردویت بۆپەرستنی خۆی ، وەخوای گەورە هەموو ئەو شتانەی کەهەیە ژێرباری خستووە بۆتۆ لەپێناوی ئەوەی کە بیکەیتە هۆکاری یارمەتی دەر لەپەرستنی خوای گەورەدا .

چونکە تۆ ناتوانیت کە بژیت تەنها بەبەکارهێنانی ئەم شتانە نەبێت ، وەناتوانیت کەبگەیتە پەرستنی خوای گەورە تەنها بەم شتانە نەبێت ، خوای پەروەردگار ژێرباری خستوون لەبەرئەوەی کە بەهۆیەوە خوای گەورەی پێ بپەرستیت ، نەك ژێرباری کردبێت بۆت لەپێناوی ئەوەدا کە خۆشی پێوە دەربڕیت و پێی بێت و بڕۆیت و ڕابوێریت و تاوان و خراپەکاری پێ ئەنجام بدەیت بخۆیت و بخۆیتەوە ئەوەندەی ئارەزووت

---

[٥٤] الذاريات: ٥٦.

لێیەتی ، ئەوە کاری ئاژەڵانە ((کەتەنها پیشەیان خواردن و خواردنـەوە و هاتن و چوون و ڕابواردن و گاڵتـەکردن بێـت – وەرگێـڕ)) ، هەرچـی دەربارەی نەوەکانی ئادەمە سەلامی خوای لێ بێت خوای گەورە دروسـتی کردوون بۆمەبەست و دانایی و کاربەجێیەکی گەورە کەئەویش پەرستنە خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ ﴾ [٥٥] واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لـەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ، هیچ ڕۆزییەکم لـەوانەوە ناوێت بمدەنێ و بۆم دابین بکەن ﴾ خوای گەورە بۆئەوە دروستی نەکردوویت کـە کەسـابەتی بۆبکەیت و ڕزق و ڕۆزی بۆپەیدا بکەیت ، کە کارو پیشەیەك بکـەیت و ماڵی بۆکۆبکەیتەوە ، هەروەکو نەوەکانی ئادەم سـەلامی خـوای لێ بێـت هەندێکیان بۆهەندێکیان دەیکەن و چەندین کرێکار دەگرن مـاڵ و پـارەو سوودو قاوانجیان بۆکۆدەکەنەوە، نەخێر ، خوای گەورە بێ پێویستە لـەوە و پێویستی بەوە نیە ، خوای گەورە بێ پێویـستە لەهـەموو جیهانیـان ، و هەرلـەبەرئـەوەش فەرموویـەتی ﴿ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ﴿٥٧﴾ ﴾ [٥٦] واتە ﴿ ڕزق و ڕۆزیم لێیان ناوێت بۆم پەیدابکەن و نامـەوێت خواردنم بۆئامادەبکەن ﴾ خواردن ئەدات نەك پێویستی بەوە بێت خواردنی پێ بدرێت ، پێویستی بەخواردن نیە ، خـوای گـەورە بـەزاتی موبـارەکی

[٥٥] الذاريات: ٥٦ – ٥٧.
[٥٦] الذاريات: ٥٧.

خۆی بێ پێویسته لەهەموو دروست کراوەکان ، وە پێویستی بەو عیبادەت و پەرستنی تۆ نیە ، ئەگەر بێـاوەڕ ببیـت هـیچ لـەموڵکی خـوات کـەم نەکردۆتەوە ، بەڵام ئـەوە تـۆی کەپێویـستت بـەخوای گەورەیـە ، تـۆی کەپێوستت بەعیبادەت کردنـە ، لەڕەحمـەتی خـوای پـەروەردگارە : کـە فـەرمانی پێکردوویـت کـە بیپەرسـتیت لـەپێناو بەرژەوەنـدی خۆتـدا ، لەبەرئەوەی ئەگەر پەرستت ئەوا خوای گەورە ڕێزت لێ دەنێـت بـەوەی پاداشتت دەداتەوە ، جابۆیە پەرستنی خوای گەورە هۆکارە بۆبەدستهێنانی ڕێزیی خوایی بۆت لەدونیاو دوا ڕۆژدا، جاکێ یـە ئـەو کەسـەی سـوود لەعیبادەت کردن وەردەگرێت ؟ ئـەوەی سـوود لـەعیبادەتکردن بۆخـوا وەردەگرێـت بریتیـە لـەخودی بەندەکـە ، بـەڵام الله بـێ پێویـستە لـەدروستکراوی لـەوەی عیبادەتی بۆبکەن .

شەیخی ئیـسلام ((موحەمـەدی کـوڕی عبـدالوهاب)) ڕەحمـەتی خـوای گەورەی لێ بێت فەرمووی ﴿ئەوا بزانە کەپەرستن ناو نابرێـت بەپەرسـتن تەنها لـەکاتێکدا نەبێت کەلـەگەڵ یەکخواناسیدا بێت ، هەروەکو چۆن نوێژ ناو نابرێت بەنوێژ تەنها لـەکاتێکدا نەبێت کەلـەگـەڵ دەسـتنوێژدا بێـت ﴾ ئەگەر زانیت کەخوای گەورە دروستی کردوویت بۆپەرستشی خۆی ئەوا بەدڵنیاییەوە عیبادەن ڕاست و دروست نابێت و خوای گەورە لێـی ڕازی نابێت تەنها ئەگەر دوو مەرجی تیادا هاتبووە جێ ، ئەگەر یەکێك لەو دوو مەرجەی تیادا نەبێت ئەوا عیبادەتەکە هەڵـدەوەشێتەوە و پوچەڵ دەبێتەوە : ئەوانیش:

مەرجی یەکەم : دەبێت بەتەنها لەبەر ڕەزامەندی خوای گەورە ئەنجام بدرێت ، شەرێك بۆخوا پەیداکردنی تیادا نەبێت ، خۆئەگەر شەرێك بۆخودا پەیداکردنی تێکەڵاو بوو ئەوا پوچەڵ دەبێتەوە ، وێنەی دەستنوێژ ئەگەر بێ دەستنوێژی تێکەڵاو بوو ئەوا دەستنوێژەکە پوچەڵ دەبێتەوە و هەڵدەوەشێتەوە ((واتە : ئیتر دوای ئەوە نابێت بوترێت خۆکابرا دەسنوێژی هەبوو چۆن دەسنوێژەکەی هەڵوەشایەوە بەوەی ڕووداوێکی وەکو میزکردن و پیسایی کردنی لێ ڕوودا !! ئەو کابرایە دەستنوێژەکەی نەماو دەبێت ئەگەر بیەوێت نوێژێکی کە بکات ئەوا دەستنوێژێکی کە بگرێتەوە ، موسڵمانیەتیش وایە بە ووتنی شەهادەتەین دێتە ناو بازنەی ئیسلام بەڵام ئەگەر شەریکی بۆخوا دانا ئەوا ئیسلامەتیەکەی هەڵوەشاوەتەوە ئەگەر بیەوێت عیبادەت بکات ئەوا پێویستە لەسەری جارێکی کە شایەتومان بێنێتەوە چونکە ئیسلامەتیەکەی بەو شەرێك بۆخوادانانەی ئەنجامی داوە نەماوە وەکو ئەوەی هاوار لەغەیری خوابکات یان ئاژەڵ بۆجگە لەخوا سەربڕێت یان هەرشتێکی کە لەوانەی مرۆڤی موسڵمانی پێ کافردەبێت پەنابەخوای گەورە لەوەی بکەوینە هەڵەی ئاواوە – وەرگێڕ)) بەهەمان شێوە ئەگەر خوای گەورەت پەرست پاشان شەریکت بۆپەیدا کرد عیبادەتەکەت پوچەڵ بوویەوە ، ئەوە مەرجی یەکەم.

مەرجی دووەم : بریتیە لەشوێنکەوتنی ڕاستەقینە بۆ پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ، جابۆیە هەر پەرستشێك پێغەمبەری خوا صلّی

الله عليه وعلى آله وسلم نەیهێنابێت و فەرمانی پێنەکردبێت ئەوا ئەو عیبادەتە پووچ و بەتاڵ و ڕەتکراوەیە بەسەر خاوەنەکەیدا ، لەبەرئەوەی بیدعەو خورافەت و پڕووپوچە ، وەهەرلەبەر ئەوەشە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەفەرموێت ﴿مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ ﴾[٥٧] وفي رواية ﴿مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ﴾[٥٨] واتە ﴿هەرکەسێك هەر کارێك بکات فەرمانی ئێمەی لەسەر نەبێت ئەوا ڕەد دەکرێتەوە ﴾ وە لەڕیوایەتێکی تردا : ﴿ هەرکەسێك شتی نوێ دابهێنی لەم کارەماندا کەلەو نەبێت ئەوا ڕەد دەکرێتەوە﴾ جابۆیە دەبێت عیبادەتکردن بەگوێرەی ئەوە بێت کە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم هێناویەتی نەك بەگوێرەی بەچاکدانان و نیەت و مەبەستەکانی خەڵك لەبەرئەوەی بەدڵنیاییەوە عیبادەت ئەگەر بەڵگەیەکی لەسەر نەبێت بەڵگە بێت لەسەر دروستیەتی لەشەرعدا ئەوا ئەو عیبادەتە بیدعەیە و سوود بەخاوەنەکەی و بکەرەکەی ناگەیەنێت و بەڵکو زیانی پێدەگەیەنێت چونکە تاوانە ، وەئەگەر واگومانیش ببات کەئەو عیبادەتە نزیکی دەکاتەوە لەخوای گەورە عزّ وجل .

---

[٥٧] أخرجه مسلم رقم (١٧١٨) في الأقضية ، نقض الأحكام الباطلة ورد محدثات الأمور ، من حديث عائيشة رضي الله عنها .

[٥٨] أخرجه البخاري رقم (٢٦٩٧) في الصلح ، باب إذا إصطلحوا على صلح جور فالصلح مردود ، ومسلم رقم (١٧١٨) من حديث عائيشة رضي الله عنها .

جابۆیە لەعیبادەتکردندا ئەم دوو مەرجە پێویستە : ئیخلاص و نیازپاکی بۆخوا ، وە شوێنکەوتنی ڕاستەقینە بۆ پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم تا ئەو پەرستشە دەبێت بە عیبادەتێکی ڕاست و دروست و بەسوود دەبێت بۆخاوەنەکەی و بکەرەکەی ، خۆئەگەر شەریك بۆخوادانانی تێکەڵاو بوو ئەوا پووچ و بەتاڵ دەبێتەوە ، وەئەگەر عیبادەتەکە داهێنراویش بوو بەڵگەی لەسەر نەبوو ئەوا ئەو عیبادەتەش بەهەمان شێوەی ئەویتر پووچ و بەتاڵە ، بەبێ ئەم دوو مەرجە هیچ سوودێك لەعیبادەتکردندا نیە لەبەرئەوەی لەسەر جگە لەوەیە کەخوای گەورە بەشەرعی داناوە ، وەخوای گەورە جگە لەوە نەبێت کەلە قورئانەکەیدا یان لەسەر زاری پێغەمبەرەکەیدا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم بەشەرعی داناوە وەریناگرێت .

جابۆیە هیچ کەسێك نیە لەناو دروستکراوەکاندا پێویستە شوێنکەوتنی تەنها پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم نەبێت ، بەڵام جگە لە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئەوا ئەو کەسە شوێنی دەکەورێت و گوێڕایەڵی دەکرێت ئەگەر ئەو کەسە شوێن پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم دەکەوت ، بەڵام ئەگەر سەرپێچی پێغەمبەری خوای صلّی الله علیه وعلی آله وسلم کرد ئەوا گوێڕایەڵی ناکرێت ، خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ

مِنكُمْ ﴾[٥٩] واتە ﴿ گوێڕایەڵی خوا بکەن وەگوێڕایەڵی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بکەن وە گوێڕایەڵی کاربەدەستانی خۆتان بکەن ﴾ وەکاربەدەستان کەسانێکن : دەستەڵاتداران وەزانایانن ، جائەگەر گوێڕایەڵی خوایان کرد ئەوا پێویستە گوێڕایەڵی کردنیان و شوێنکەوتنیان ، بەڵام ئەگەر سەرپێچی فەرمانی خوایان کرد ئەوا لەو کاتەدا دروست نیە گوێڕایەڵی کردنیان وەدروست نیە شوێن کەوتنیان لەو شتەدا کەسەرپێچی خوای گەورەیان تیادا کردووە ، لەبەرئەوەی هیچ کەسێك نیە لەدروستکراوەکاندا بەشێوەیەکی ڕەهایی و سەربەخۆیی گوێڕایەڵی بکرێت تەنها پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم نەبێت ، وەئەوەی جگە لە پێغەمبەری خوایە صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ئەوا گوێڕایەڵی دەکرێت و شوێنی دەکەورێت ئەگەر گوێڕایەڵی پێغەمبەری خوای صلّى الله عليه وعلى آله وسلم کرد وەشوێنی کەوت ، ئەمە بریتیە لە پەرستش و عیبادەتی ڕاستەقینە .

[٥٩] النساء: ٥٩.

۞ فإذا عرفت أن الشرك إذا خالط العبادة أفسدها وأحبط العمل وصار صاحبه من الخالدين في النار، عرفت أن أهم ما عليك معرفة ذلك، لعل الله أن يخلصك من هذه الشبكة، وهي الشرك بالله، الذي قال الله تعالى فيه: ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾ [٦٠] وذلك بمعرفة أربع قواعد ذكرها الله تعالى في كتابه.

جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کەشەریك بۆخوادانان ئەگەر تێکەڵاوی پەرستن بوو خراپی دەکات و هەڵیدەوەشێنێتەوە و کردەوە پوچەڵ دەکاتەوە و بکەرەکەی دەکاتە یەکێك لەوانەی کەبەهەمیشەیی لەئاگری دۆزەخدا دەمێننەوە ، زانیت کەگرنگترین شت لەسەر تۆ ئەوەیە کە شارەزای ئەوە ببیت ، بەو هیوایەی خوای گەورە دەربازو ڕزگارت بکات لەم تۆڕە کەبریتیە لە شەریك بۆخوا دانان و هاوبەش بۆپەیداکردنی .

ئەوەی کەخوای گەورە لەبارەیەوە فەرمویەتی : ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾ [٦١]

واتە ﴿ بەدڵنیاییەوە خوای گەورە خۆش نابێت لەوەی هاوبەشی بۆپەیدا بکرێت و لەخوار شەریك بۆخوادانانەوە خۆش دەبێت بۆهەرکەسێك کەخۆی بیەوێت ﴾ ، وەئەوەش بە ناسین و شارەزابوونی چوار بنەما دەبێت خوای گەورە باسی کردوون لەقورئانە پیرۆزەکەی خۆیدا .

---

[٦٠] النساء: ٤٨.
[٦١] النساء: ٤٨.

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

﴿جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کەشەریك بۆخوادانان ئەگەر تێکەڵاوی پەرستن بوو خراپی دەکات و هەڵیدەوەشێنێتەوە و کردەوە پوچەڵ دەکاتەوە و بکەرەکەی دەکاتە یەکێك لەوانەی کەبەهەمیشەیی لەئاگری دۆزەخدا دەمێننەوە ، ..... تاکۆتایی ﴾

واتە : لەبەرئەوەی تۆ شارەزای یەکخواناسی بوویت کە بریتیە : لە بەتاکگرتنی خوای گەورە لە پەرستشدا ، پێویستە شارەزابیت کە شەریك بۆخوادانان چییە ، لەبەرئەوەی ئەو کەسەی شارەزایی دەربارەی شتێك نەبێت دەکەوێتە ناویەوە ، جابۆیە کەتۆ شارەزای جۆرەکانی شەریك بۆخوادانان ببیت لەپێناوی ئەوەی کەبتوانیت لێی دوور بکەویتەوە ، چونکە خوای گەورە هۆشیاری داوە لە شەریك بۆخوادانان و فەرموویەتی ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾[٦٢] واتە ﴿بەدڵنیاییەوە خوای گەروە خۆش نابێت لەوەی شەریکی بۆپەیدا بکرێت وەلەخوار شەریك بۆخوادانانەوە لەهەرگوناهێك خۆش دەبێت بۆهەر کەسێك کەخۆی بیەوێت﴾ جائەوەیە شەریك بۆخوادانان و ئەوە مەترسیەکەیەتی ، وەئەوەش لەبەرئەوەیە کە قەدەغە دەکات لەوەی بچێتە بەهەشتەوە خوای گەورە دەفەرموێت ﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ

---

[٦٢] النساء: ٤٨.

عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ ﴾ [٦٣] واتە ﴿ چاك بزانن كەهەركەسێك شەريك بۆخوا دابنێ بێگومان خواى گەورە بەهەشتى لەسەر قەدەغەدەكات ﴾ وەشەريك بۆخواداناں ڕێگرى دەكات لە لێخۆش بوونى خوايى ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ ﴾ [٦٤] واتە ﴿ بەدڵنياييەوە خواى گەروە خۆش نابێت لەوەى شەريكى بۆپەيدا بكرێت ﴾.

كەواتە : ئەوە مەترسيەكى گەورەيە ، پيويستە لەسەرت كە شارەزاى ببيت پێش هەر مەترسيەك ، لەبەرئەوەى شەريك بۆخواداناں چەندين ئەقڵ و تێگەيشتن تايبدا گومڕا بووە ((واتە : چەندين كەس هەيە خاوەنى ئەقڵ و ژيرو تێگەيشتنە لەگەڵ ئەوەشدا كەوتۆتە شەريك بۆخوا داناں و هەستى پێناكات لەسەر چ مەترسيەكى گەورەيە بۆئەونە چەندان خاوەن ئەقڵمان هەيە لەهەموو وڵاتەكاندا كەچى لەگەڵ ئەوەشدا شتێكى كە جگە لەخوا دەپەرستێت وەكو زاناى وايە لە چين بوزا دەپەرستێت ، وەلەهيندستان مانگا دەپەرستێت ، وەلەمەكسيك خۆر دەپەرستێت وەلە وڵاتى خۆشماندا دارو بەردو گۆڕو پەڕۆ و چەندين شتى لەو جۆرە دەپەرستێت كەهەريەك لەوانەى باسم كردن شەريك بۆخوا پەيداكردنەو بوونى ئەقڵ و ژيريەكەيان نابێتە ڕێگر لەوەى بەبێباوەڕ دابنرێن بەڵكو بێباوەڕن ئەگەر لەسەر ئەو شيركە بمرن ئەوا بێگومان بەهەتاهەتايى لەئاگرى دۆزەخدا دەمێننەوە و لێى دەرباز نابن پەنا بەخواى گەورە – وەرگێڕ)) ، دەى

---

[٦٣] المائدة: ٧٢.

[٦٤] النساء: ٤٨.

کەوایە بابزانین شەریك بۆخودا پەیداکردن چییە لە قورئان و سوننەتدا ، خوای گەورە هۆشیاری لەبارەی هیچ شتێکەوە نەداوە ئەوا بێگومان ڕوونی کردۆتەوە بۆچی هۆشیاری لەبارەوە داوە ، وەفەرمانیشی بەهیچ شتێك نەداوە ئەوا بێگومان ڕوونی کردۆتەوە بۆخەڵکی ، خوای گەورە شەریك بۆخوادانانی قەدەغە نەکردووە و بەشێوەیەکی کورت و گشتی باسی کردبێت و وازی لێهێنابێت ، بەڵکو لەقورئانی پیرۆزدا ڕوونی کردۆتەوە و پێغەمبەری خوایش صلّی الله علیه وعلی آله وسلم لەسوننەتدا ڕوونی کردۆتەوە ، ڕوونکردنەوەیەکی تەواو ، جائەگەر ویستمان شارەزابین لەوەی کە هاوبەش بۆخوا پەیداکردن چییە ئەوا دەگەڕێینەوە بۆقورئان و سوننەت تا بزانین شەریك و هاوبەش بۆخوادانان چییە ، و ناگەڕێینەوە بۆلای ووتەی فلّان . وەئەوەش إن شاءالله باسەکەی دێت.

❁ القاعدة الأولى: أن تعلم أن الكفار الذين قاتلهم رسول الله صلى الله عليه وسلم مُقِرُّون بأن الله تعالى هو الخالق المدبر، وأن ذلك لم يدخلهم في الإسلام، والدليل قوله تعالى:﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ يونس: ٣١

بنەمای یەکەم : ئەوەیە کەبزانیت کە بێباوەڕان ئەوانەی پێغەمبەری خـوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم جەنگا لەگەڵیانداو شەڕی لەگـەڵ کـردن دانیان بەوەدا دەنا بەوەی کە خوای گەورە دروستکاری هـەموو شـتێکەو هەڵسوڕێنەری گەردونە ، و ئەو دانپێدانانەیان وای لێ نەکردن بیانخاتە ناو ئیسلام و بەموسڵمان دابنرێن ، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە کە دەفـــــەرموێت : ﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ [٦٥] واتە ﴿ بڵێ : کـێ لـەم ئاسمـان و زەویەدا ڕزق و ڕۆزیتان دەداتێ ؟ کێیە دروست کارو خاوەنی ئەو گوێ و چاوەتان ، ئەی کێیـە زینـدوو لـەمردوو دەردێنـێ ؟ و مـردوو لەزینـدو دەردەکـات ؟ وەکێیـە زۆر بـەوردی بۆکاروبـاری ئـەم دونیایـە نەخـشە دەکێشێت ؟ بەزوویی لەوەڵامی هەموو ئەمانەدا دەڵێن : هەرخوایە هەموو ئەوانە دەکات ، دەی کەواتە بڵێ : ئایە بۆلـەخوا ناترسن ؟ ﴾.

---

[٦٥] یونس: ٣١.

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

بنەمای یەکەم : ئەوەیە کەبزانیت کە بێباوەڕان ئەوانەی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم جەنگا لەگەڵیاندو شەڕی لەگەڵ کردن دانیان بەیەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا ((توحید الربوبیّة)) دەنا ، لەگەڵ ئەو دانپێدانانەیان بەیەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا وای لێ نەکردن بیانخاتە ناو ئیسلام و بەموسڵمان دابنرێن ، وەخوێن و ماڵیانی حەرام و قەدەغە نەکرد .

جائەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە یەکخواناسی تەنها بریتی نیە لەدانان بە پەروەردگاریەتیدا ، وەبەڵگەشە لەسەر ئەوەی شەریك بۆخوادانان بریتی نیە لە شەریك بۆخوا پەیدا کردن لەپەروەردگاریەتیدا بە تەنها ، بەڵکو هیچ کەسێك نیە هاوبەشی بۆخوای گەورە دانابێت لە پەروەردگاریەتیدا تەنها کەسانێکی ڕیزپەڕ نەبێت لەناو خەڵکدا ، وەئەگەر نا ئەوا هەموو نەتەوەکان دان دەنێن بە ((توحید الربوبیّة)) بەیەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا .

وە ((توحید الربوبیّة)) یەکخواناسی پەروەردگاریەتی : بریتیە لە داننان بەوەی کە خوای گەورە دروستکارو ڕۆزیدەرو ژیەنەرو مرێنەرو هەڵسوڕێنەرە ، یان بەدەربرینێکی کورتتر : ((توحید الربوبیّة)) یەکخواناسی پەروەردگاریەتی : بریتیە لە بەتاکگرتنی خوای پەروەردگار لەکردەوەکانیدا ، جابۆیە هیچ کەسێك نیە لەناو خەڵکدا بانگەشەی

ئـەوەی کردبێـت کەکەسـێك هەیـە لەگـەڵ خـوای پـەروەردگاردا دروستکاربێت ، یان ڕۆزیدەر بێـت لـەگـەڵ خـوادا ، یـان بژیـەنێت یـان بمرێنێت ، بەڵکو هاوبەش پەیداکەران دان بەوەدا دەنێن بەوەی کە خوای گەورە دروستکارو ڕۆزیدەرو ژیەنەرو مرێنـەرو هەڵـسوڕێنەرە : ﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ﴾[٦٦] واتـە ﴿ وەئەگـەر پرسیاریان لێ بکەیت : کێ دروستکاری ئاسمانەکان و زەوییـە لـەوەڵامـدا دەڵێن : الله ﴾ ﴿ قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ﴾[٦٧] واتە ﴿ ئەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بڵێ : کێ پەروەردگاری حـەوت ئاسمانـەکان و پـەروەردگاری عەرشی گەورەیە ؟ خێراو بێ دواکەوتن دەڵێن : هەر خوایە بەدیهێنەریان﴾ ئایەتەکانی کۆتایی سورەتی ((المؤمنون)) بخوێننەوە دەیبینن کـە هاوبـەش پەیداکەرەکان دانیان دەنا بە یەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا ، وەبەهـەمان شێوە لـەسورەتی یونـسدا ﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ﴾[٦٨]

---

[٦٦] لقمان: ٢٥.
[٦٧] المؤمنون: ٨٦ ـ ٨٧.
[٦٨] يونس: ٣١.

واتە ﴿ئەی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم بڵێ : کێ لەئاسمان و زەویدا ڕزق و ڕۆزیتان دەداتێ ؟ کێیە دروستکەری ئەو گوێ و چاوانەتان ؟ ئەی کێیە زیندوو لەمردوو دەردێنێ ؟ وەمردوو لەزیندوو دەردەکات ؟ وەکێیە زۆر بەوردی بۆکارو باری ئەم دونیایە نەخشە دەکێشێ ؟ بەزوویی لەوەڵامی هەموو ئەمانەدا دەڵێن : هەر خوایە هەموو ئەوانە دەکات ﴾ ئەوان دان دەنێن بەوەدا .

یەکخواپەرستی بریتی نیە لە دانپێدانان بە یەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا هەروەکو زاناکانی زانستی کەلام و ئەوانەی زۆر شارەزان لەبیروباوەڕەکانیاندا ئەوە دەڵێن ، چونکە ئەوانە دان بەوەدا دەنێن بەوەی کە یەکخواناسی بریتیە لە : داننان بەوەی کە خوای گەورە دروستکارو ڕۆزیدەرو ژیەنەرو مرێنەرە ، وە دەڵێن : ((تاکە لەخودی خۆیداو بەش بوونی بۆنیە ، تاکە لەئاوەڵناوەکانیدو هاوشێوەی نیە ، تاکە لەکردارەکانیداو هاوبەشی نیە)) وەئەوەش بریتیە لە یەکخواناسی پەروەردگاریەتی ، بگەڕێرەوە بۆهەر پەرتوکێك لەپەرتووکەکانی زانایانی زانستی کەلام دەیان بینی پێناسەیان بۆ تەوحید لە یەکخواناسی پەروەردگاریەتی دەرناچن ، وەئەو پێناسەیەی ئەوانە بریتی نیەو لەو تەوحیدەی کەخوای گەورە پێغەمبەرانی سەلامی خوایان لێ بێت لەپێناویدا ناردووە ، وەدان پێدانان بەتەنها بەوەدا سوود بەخاوەنەکەی ناگەیەنێت ، لەبەرئەوەی هاوبەش پەیداکەران و سەرەزلەکانی قورەیش دانیان بەوەدا ناوە ، و ئەو دان پێدانانەیان دەری نەکردوون لەبێباوەڕی ، وە نەیشی

خسوونەتە ناو ئیسلام ، جابۆیە ئەوە هەڵەیەکی گەورەیە ، جاهەرکەسێك ئەو بیروباوەڕە بیروباوەڕی بێت هیچ زیاد نەکردووە لەبیروباوەڕەکەی ئەبو جەهل و ئەبو لەهەب ، ئەوەی کە ئێستا هەندێك لەڕۆشنبیرانی لەسەرن بەتەنها بریتیە لەدانپێدانان بە تەوحیدی پەروەردگاریەتیدا ، خۆیان نادەن لەتەوحیدی یەکخواناسی ئولوهییەت ، وەئەوەش هەڵەیەکی گەورەیە لە باسی تەوحیددا .

وەهەرچی دەربارەی شیرك و هاوبەش بۆخوادانانە ئەوا ئەڵێن : ((بریتیە لەوەی کە باوەڕت وابێت کەسێك توانای دروستکردنی هەبێت لەگەڵ خوداو توانای ڕۆزی دانی هەبێت لەگەڵ خوادا))

دەڵێین : ئەوە تەنانەت ئەبو جەهل و ئەبو لەهەب شتی وایان نەووتوە، نەیان ووتوە : کەسێك هەیە توانای دروستکردنی هەیە لەگەڵ خوادا وە دەتوانێت لەگەڵ خودادا ڕۆزی بدات ، بەڵکو ئەوان دانیان بەوەدا دەنا کە خوای گەورە ئەو خوایەیە کە دروستکارو ڕۆزیدەرو ژیەنەرو مرێنەرە.

۞ القاعدة الثانية: أنهم يقولون: ما دعوناهم وتوجهنا إليهم إلا لطلب القربة والشفاعة، فدليل القربة قوله تعالى:﴿ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَـٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾ ﴾[٦٩] ودليل الشفاعة قوله تعالى:﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَـٰٓؤُلَآءِ شُفَعَـٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾[٧٠]

والشفاعة شفاعتان: شفاعة منفية، وشفاعة مثبتة. فالشفاعة المنفية ما كانت تطلب من غير الله فيما لا يقدر عليه إلا الله، والدليل قوله تعالى:

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقْنَـٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَـٰعَةٌ ۗ وَٱلْكَـٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّـٰلِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ ﴾[٧١]

والشفاعة المثبتة هي التي تطلب من الله، والشافع مكرم بالشفاعة، والمشفوع له من رضي الله قوله وعمله بعد الإذن، كما قال تعالى:﴿ مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ﴾[٧٢]

---

[٦٩] الزمر: ٣.

[٧٠] يونس: ١٨.

[٧١] البقرة: ٢٥٤.

[٧٢] البقرة: ٢٥٥.

بنەمای دووەم : ئەو هاوبەش پەیداکارانە دەڵێن : ئێمە هاوارمان لێبەکردوون و ڕوومان تێبەکردوون تەنها لەبەرنزیکبونەوە لەخواو تکاکردن نەبێت .

جابەڵگەی نزیکیەتی لەخواوە ، فەرمایشتی خوای گەورەیە :﴿ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾ ﴾[٧٣] واتە ﴿ ئەوانەی کەلەجیاتی خوا چەندین دۆستیان بۆخۆیان گرتووە جگە لەخواو دەیانپەرستن دەڵێن : ئێمە تەنها لەبەرئەوە ئەو بتانە دەپەرستین تالەخوامان نزیك بکەنەوە و تکامان بۆبکەن لای ، بەدڵنیاییەوە خوای گەورە لەڕۆژی دوایدا حوکم لەنێوان ئەوانەدا دەکات کەجیاوازی کەوتۆتە نێوانیان لەسەری و هەر کۆمەڵێکیان بەندایەتی شتێك دەکەن بێگومان خوای گەورە ڕێنموویی ئەو کەسانە ناکات کەلەبیروباوەڕیاندا زۆر بەهەڵەو درۆی گەورە و بێباوەڕیدا ڕۆیشتوون ﴾.

وەبەڵگەی شەفاعەت و تکاکردن : فەرمایشتی خوای گەورەیە : ﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾[٧٤] واتە ﴿ وەلەجیاتی خوایش چەند شتێکی وادەپەرستن کەنەدەتوانن زیانێکیان پێ بگەیەنن و نەسوودێکیان پێ

---

[٧٣] الزمر: ٣.
[٧٤] یونس: ١٨.

ببەخشن وەدەڵێن : ئەوانە لای خوا تکاکارمان دەبن ((لەبەرئەوە دەیانپەرستین چونکە ئەو خوا بەتاڵانە تکامان بۆدەکەن لای خوای گەورە – وەرگێڕ)) ﴾.

وەتکاکردن دوو جۆر تکاکردنە : شەفاعەت و تکاکردنێکی ناڕاست و بەدوور گیراو ، وەشەفاعەت و تکاکردنێکی ڕاست و جێگیرکراو.

جائەوەی شەفاعەت و تکاکردنی ناڕاست و بەدوورگیراوە : ئەوەیە کە داوادەکرێت لەجگەلەخوا لەو شتەی کەتەنها خوا نەبێت دەستەڵاتی بەسەردا نیە ، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە :﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقۡنَٰكُم مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ يَوۡمٞ لَّا بَيۡعٞ فِيهِ وَلَا خُلَّةٞ وَلَا شَفَٰعَةٞۗ وَٱلۡكَٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ٢٥٤ ﴾[٧٥]

واتە ﴿ ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە ببەخشن هەندێك لەو ماڵ و سامانەی پێمان بەخشیوون پێش لەهاتنی ڕۆژێك هیچ کڕین و فرۆشتنێکی تیادا نیە ((تابەماڵ خۆتان بکڕنەوە))هەروەك هیچ دۆستی و تکاو شەفاعەتێك سوودی نابێت وە بێباوەڕانن ستەمکارن ﴾.

وەشەفاعەت و تکاکردنی جێگیرکراو : بریتیە لەوەی کەبەتەنها لەخوای گەورە داوا دەکرێت .

وەکەسی تکاکار ڕێزلێگیراوە بەوەی توانای شەفاعەت و تکاکردنی هەیە و تکابۆکراویش ئەو کەسەیە خوای گەورە لە لەقسەو کردەوەی ڕازییە

---

[٧٥] البقرة: ٢٥٤.

لەدوای مۆڵەتدان بەوەی شەفاعەتی بۆبکرێت ((واتە ئەو کەسەی شەفاعەتی بۆدەکرێت دەبێت کەسێك بێت خوای پەروەردگار لێی ڕازی بێت و لەووتەو کردەوەی ڕازی بێت دوای ئەوە خوای پەروەردگار مۆڵەت دەدات بەتکاکار شەفاعەت و تکای بۆبکات – وەرگێڕ))

هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت :﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ﴾ [٧٦] واتە ﴿ کێیە ئەو کەسەی لەڕۆژی قیامەتدا بتوانێت لای خوای گەورە شەفاعەت بکات هەتا خوای گەورە خۆی مۆڵەتی نەدات﴾.

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

ئەو هاوبەش پەیداکەرانەی کە خوای گەورە ناوی نان بە هاوبەش پەیداکەر و بڕیاری دابەسەریاندا بەوەی هەتا هەتایی لەئاگری دۆزەخدا دەمێننەوە ، هاوبەشیان بۆخوای گەورە پەیدانکرد لەیەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا ((توحید الرّبوبیة)) بەڵکو لە یەکخواناسی بەتاکگرتنی خوای گەورە ((توحید الألوهیة)) هاوبەشیان بۆ پەیداکرد ، ئەوانە ناڵێن کە خواکانیان لەگەڵ خوای گەورە دروست دەکات و ڕۆزی دەدات ، وەئەوەی کەبڵێن سوود دەگەیەنن یان زیان دەگەیەنن یان کاروباری گەردون هەڵدەسوڕێنن لەگەڵ خوای گەورەدا ، بەڵکو بەتەنها کردبونیان بەتکاکار ، هەروەکو خوای گەورە بەبارەیانەوە دەفەرموێت

[٧٦] البقرة: ٢٥٥.

﴿ وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ ﴾ یونس: ١٨ واتە ﴿شتانێك دەپەرستن جگە لە خوا کە نە سوودیان پێ دەگەیەنن و نە دەشتوانن زیانیان لێ دوورخەنەوە ، وە دەشڵێن کە ئەوانە تکاکارمانن لای خوا ﴾ ﴿مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ – نە سوودیان پێ دەگەیەنن و نە دەشتوانن زیانیان لێ دوورخەنەوە ﴾ ئەوان دان بەوەدا دەنێن ، کەخواکانیان نەسوود دەگەیەنن نەزیان ، بەڵکو بەتەنها کردونیان بەتکاکار ، واتە : کردوونیان بەناوەند لەلای خوا لەدابینکردنی پێویستیەکانیاندا ، ئاژەڵیان بۆسەردەبڕن شت لەسەر خۆیان پێویست دەکەن بۆیان ، نەك لەبەرئەوەی کە ئەوان دروست دەکەن یان ڕۆزی دەدەن یان دەتوانن سوود بگەیەنن یان زیان دووربخەنەوە لەبیروباوەڕیاندا ، بەڵکو تەنها لەبەرئەوەی کەئەوان بن بەناوەند بۆیان لەلای خوا ، وەتکابکەن لەلای خوا ، ئەمە بیروباوەڕی موشریك و هاوبەش پەیداکەرانە .

وەتۆ ئەگەر ئێستا موناقەشە بکەیت لەگەڵ گۆڕپەرستێك لەگۆڕپەرستەکان ئەوا ڕێك وەك ئەم قسەیە دەکات دەقاو دەق ، دەڵێت : من دەزانم کەئەو وەلیە یان ئەو پیاو چاکە نەدەتوانێت زیان دووربخاتەوە و نەسوودیش بگەیەنێت ، بەڵام ئەو پیاوێکی چاکەو من دەمەوێت کەئەو تکابۆمن بکات لەلای خوا .

وەشـەفاعەتکردن حـەق و بـەتاڵی تیادایـە ((شـەفاعەتی واهەیـە هەقـە وەشەفاعەتی واهەیە بەتاڵە – وەرگێـڕ)) ، ئـەو شـەفاعەتەی کەهەقـە و ڕاست و دروستە بریتیە لـەو شەفاعەتەی کەئەم دوو مەرجەی تیادا بێت :

مەرجی یەکەم : دەبێت بەمۆڵەتی خوای پەروەردگار بێت .

مـەرجی دووەم : دەبێـت ئـەو کەسـەی شـەفاعەتەکەی بۆدەکرێـت لـەکەسانێك بێت کەبەتەنها خوای پەروەردگار دەپەرستن واتـە مووەحیـد بێت .

خۆئەگەر یەك لـەو دوو مەرجەی تیادا نەبێت ئەوا ئەو شەفاعەتکردنە بەتاڵ دەبێـت خـوای گـەورە دەفـەرموێت ﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ﴾[77] واتە ﴿کێ بێت لـەڕۆژی دواییدا بتوانێ شەفاعەت بکات لای ئەو ، هەتا ئەو خۆی مۆڵەتی نەدا ؟ دیارە کـە هـەتا ئـەو خـۆی مۆڵـەتی نەدات هیچ کەسێك ناتوانێت تکا بکات ، هاوبەش دانەرەکان پێیان وابوو کە بتـەکان دەتـوانن شـەفاعەتیان بـۆ بکـەن ﴾ ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرْتَضَىٰ﴾[78] واتە ﴿لـە دوارۆژیشدا تکاو شەفاعەت ناکـەن ، مەگـەر بـۆ کەسێك خوا خۆی ڕازی بێت لێـی و خـاوەن بـڕواو موسـڵمان بێـت ﴾ کەئەوانیش بریتین لـەسەرپێچی کارانی یەکتاپەرستان ، بـەڵام بێـاوەڕان و هاوبەش پەیداکەران تکای تکاکاران هیچ سوودێکیان پێ ناگەیەنێت ﴿مَا

---

[77] البقرة: ٢٥٥.
[78] الأنبياء: ٢٨.

لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ حَمِيمٖ وَلَا شَفِيعٖ يُطَاعُ ﴿١٨﴾ ﴾[٧٩] واتە ﴿ئەوکات ستەمکاران هیچ دۆستێك و پشتیوانێکیان نیە بتوانێ کەڵکیان پێ بگەیەنێ ، وە هیچ تکاکارێکیشیان نیە تکای وەربگیرێ ، هەموو پەیوەندیەك دەپچڕێ ﴾ جائەوانە شەفاعەتیان بیستووە و نازانن واتاکەی چییە ، وەدەچن داوایدەکەن لەوانە بەبێ ئەوەی خوای گەورە مۆڵەتی دابێت ، بەڵکو داوایان کردووە بۆکەسێك کەئەو کەسە هاوبەشی بۆخوا داناوە و تکای تکاکاران سوودی پێناگەیەنێت ، جابۆیە ئەوانە بێ ئاگان واتای شەفاعەتی حەق و بەتاڵ چییە .

شەفاعەت و تکاکردن مەرج و کۆت و بەندی هەیەو ڕەها نیە ((بەشێوەیەکی ڕەها نیە چۆن داوای بکەیت و بۆکێ داوای بکەیت بەڵکو دەبێت بزانیت چۆن داوای دەکەیت و بۆکێش داوای دەکەیت و بەمۆڵەتی خوای پەروەردگار بێت – وەرگێڕ)) .

شەفاعەتکردن دوو جۆر شەفاعەتە : تکاکردنێك خوای گەورە ڕازی نیە پێی و نەیهێشتووە ، ئەویش ئەو شەفاعەتەیە کە بەبێ مۆڵەتی خوای گەورەیە ، هیچ کەسێك نیە بتوانێت شەفاعەت بکات لای خوا تەنها بەمۆڵەتی خۆی نەبێت ، وەباشترین دروستکراوی خوا و کۆتایی پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت موحەمەد صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئەگەر بیەوێت کەشەفاعەت بکات بۆئەوانەی ڕاوەستێنراون لەڕۆژی قیامەتدا لەبەردەم پەروەردگاریدا دەکەوێتە سوجدەوە و لێی

[٧٩] غافر: ١٨.

دەپاڕێتەوە و سوپاس و ستایشی دەکات ، وەبەبەردەوامی لەسوجدەدا دەمێنێتەوە تائەو کاتەی پێی دەوترێت : ((إرفع رأسك ، وقل تُسمعْ ، واشفع تُشَفّعْ))[٨٠] واتە ((سەرت بەرزبکەوە ، وەبڵێ قسەت بیستراوە، وەتکا بکە تکات وەرگیراوە))[٨١] جابۆیە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم تکا ناکات تەنها دوای مۆڵەتدانی خوای گەورە نەبێت .

وەشەفاعەتی جێگیرکراو : بریتیە لەو شەفاعەتەی کە بۆ یەکخواناسانە، هاوبەش پەیداکەر شەفاعەت بۆئەو نیەو سوودی پێ ناگەیەنێت ، وەئەو کەسەی ئاژەڵ پێشکەشی گۆڕەکان دەکات و شت لەسەرخۆی پێویست دەکات بۆگۆڕەکان ئەوە موشریکەو تکاکردن و شەفاعەت هیچ سوودێکی پێناگەیەنێت .

وەپوختەی قسە : ئەوەیە کە شەفاعەتی بەدوورگیراو و وەرنەگیراو ئەو شەفاعەتەیە کەداوادەکرێت بەبێ مۆڵەتی خوای گەورە یان بۆهاوبەش پەیداکەرێك داوادەکرێت .

---

[٨٠] بەشێکە لەفەرموودەیەکی درێژ :أخرجه البخاري ((٧٥١٠)) في التوحيد باب كلام الرّب يوم القيامة مع الأنبياء وغيرهم ، ومسلم ((١٩٣)) في الإيمان ، باب أدنى أهل الجنة منزلة فيها ، من حديث أنس بن مالك رضي الله عنه .

[٨١] خوێندەری نازیز شەیخ صالح خوای گەورە بیپارێزێت بەو دەربڕینە هێناویەتی و دەشفەرموێت لەبوخاری و موسلیمدا هەیە بەڵام نەوەی ڕاستی بێت والله أعلم بەو شێوەیە لەبوخاری و موسلیمدا نیەو بەم شێوەیە کە دەیهێنم :

بوخاری ٧٥١٠ : ((ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ)).

موسلیم ١٩٣ : ((يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَهْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ رَبِّ أُمَّتِي أُمَّتِي)).

وەشەفاعەتی جێگیرکراو : ئـەو شـەفاعەتەیە کەلـەدوای مۆڵـەتی خـوای گەورەوە دەبێت وە بۆئەهلی تەوحیدو یەکخواناسان دەبێت .

❁ والقاعدة الثالثة: أن النبي صلى الله عليه وسلم ظهر على أناس متفرقين في عبادتهم منهم من يعبد الملائكة. ومـنهم مـن يعبـد الأنبيـاء والـصالحين. ومنهم من يعبد الأشجار والأحجـار. ومـنهم مـن يعبـد الـشمس والقمـر. وقاتلهم رسول الله صلى الله عليه وسلم ولم يفرق بينهم. والدليل قوله تعالى:

﴿ وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[٨٢]

ودليـل الـشمس والقمـر : قولـه تعـالى: ﴿ وَمِنۡ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيۡلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُۚ لَا تَسۡجُدُواْ لِلشَّمۡسِ وَلَا لِلۡقَمَرِ ﴾[٨٣]ودليـل الملائكـة : قوله تعالى: ﴿ وَلَا يَأۡمُرَكُمۡ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرۡبَابًا ﴾[٨٤]

ودليل الأنبيـاء : قولـه تعـالى: ﴿وَإِذۡ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبۡنَ مَرۡيَمَ ءَأَنتَ قُلۡتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيۡنِ مِن دُونِ ٱللَّهِۖ قَالَ سُبۡحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِيٓ أَنۡ

---

[٨٢] البقرة: ١٩٣.

[٨٣] فصلت: ٣٧.

[٨٤] آل عمران: ٨٠.

أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾ [٨٥]

ودليل الصالحين : قوله تعالى: ﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾ [٨٦]

ودليل الأشجار والأحجار : قوله تعالى: ﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾ [٨٧]

وحديث أبي واقد الليثي رضي الله عنه قال: "خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم إلى حنين ونحن حدثاء عهد بكفر، وللمشركين سدرة يعكفون عندها وينوطون بها أسلحتهم يقال لها ذات أنواط. فمررنا بسدرة فقلنا: يا رسول الله اجعل لنا ذات أنواط، كما لهم ذات أنواط". الحديث[٨٨].

بنەمای سێیەم : بەدڵنیاییەوە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەناو خەڵکانێکدا دەرکەوت و کرا بە پێغەمبەر کە جیاواز بوون لەپەرستنەکانیاندا ، هەیان بوو فریشتەیان دەپەرست وەهەیان بوو کە پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و پیاوچاکانیان دەپەرست، وەهەیان بوو

---

[٨٥] المائدة: ١١٦.
[٨٦] الإسراء: ٥٧.
[٨٧] النجم: ١٩ ــ ٢٠.
[٨٨] أخرجه الترمذي رقم (٢١٨٠) في الفتن ، باب ماجاء لتركبن سنن من كان قبلكم ، وقال : ((حديث حسن صحيح)) وأخرجه أحمد (٢١٨/٥) ، وابن أبي عاصم في السنة رقم (٧٨) ، وابن حبان في صحيحه رقم (٦٧٠٢– الإحسان) . وصححه ابن حجر في الإصابة (٢١٦/٤).

که بەردوو داریان دەپەرست ، وە هەیان بوو که خۆرو مانگیان دەپەرست وە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم لەگەڵ هەموویاندا شەڕی کردو جەنگاو جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا.

وەبەڵگەش خوای گەورە دەفەرموێت :﴿ وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِۖ ﴾[89]واتە ﴿ ئەوانەی دەست درێژیتان دەکەنە سەرو شەڕتان لەگەڵ دەکەن ئێوەش بەچاکی شەڕیان لەگەڵدا بکەن و بیانکوژن تاوەکو هێزیان لەبەر بەرن و ئیتر نەتوانن جارێکی تر بکەونە ئازاردانتان و هەوڵبدەن لەئاینەکەتان هەڵتان بگێڕنەوە ، بیانکوژن تا ئاین هەر ئاینی خودا بێت و تەنها ناوی خودا بڵند بێتەوە نەك ناوێکی تر ﴾ .

وەبەڵگەی پەرستنی خۆرو مانگیش خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ وَمِنۡ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيۡلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُۚ لَا تَسۡجُدُواْ لِلشَّمۡسِ وَلَا لِلۡقَمَرِ ﴾[90]واتە ﴿ لەنیشانەکانی تاك و تەنهای خوایە شەو و ڕۆژ و خۆرو مانگ ، نەسوجدە بۆخۆر بەرن نەبۆمانگ چونکە ئەوان هەردوو دروستکراوی خودان و ئەوانیش سوجدە هەربۆئەو دەبەن﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی فریشتە خوای گەورە دەفەرموێت :﴿ وَلَا يَأۡمُرَكُمۡ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرۡبَابًاۗ ﴾[91]

---

[89] البقرة: ١٩٣.
[90] فصلت: ٣٧.
[91] آل عمران: ٨.

واتە ﴿ ئەو کەسە ((مەبەست عیسایە سەلامی خوای لێ بێ)) هەرگیز داواتان لێ ناکات فریشتەکان و پێغەمبەرکان سەلامی خوایان لێ بێ بەخودا بزانن و بیان پەرستن ﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی پێغەمبەرانیش سەلامی خوایان لێ بێ : خوای گەورە دەفەرموێت :﴿وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَـٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَـٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَـٰنَكَ مَا يَكُونُ لِىٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِى بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّـٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾[٩٢]

واتە ﴿ ((ئەم فەرمایشتە هەڕەشەیە بۆ دیانەکان کەچۆن لەقیامەتدا هەڵەی بیرو باوەڕەکەیان دەردەکەوێت)) خوای گەورە دەفەرموێت: کاتێك خودا لەعیسا سەلامی خوای لێ بێت دەپرسێت ئایە تۆ بەشوێن کەوتوانی خۆتت ووتوە : منو دایکم بەخودا بزانن ؟ کەئەوەیش دەرچوونە لەسنوری باوەڕبوون بەتاك و تەنهایی خوداو هاوەڵ و وێنە پەیداکردنە بۆی ، عیسایش سەلامی خوای لێ بێت لەوەڵامدا دەفەرموێت :خودایە پاك و گەورەیی هەر بۆتۆیە نابێت من لەسنوری خۆم دەربچم و شتێك بڵێم کەهەقی قسەکردنم تیایدا نەبێت ، خۆئەگەر ووتبێتم ئەوە بەڕاستی خۆت دەیزانیت چونکە تۆ دەزانیت چی لەدەرونی مندا هەیە بەڵام من ئەوەی

[٩٢] المائدة: ١١٦.

لەنەفسە تۆدا هەیە هیچی لێ نازانم ، بێگومان تۆ زۆر ئاگادارو زانای بەگشت شاراوە و نهێنیەکان ﴾ .

وەبەڵگەی پەرستنی پیاوچاکان : خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ وَيَرۡجُونَ رَحۡمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾[٩٣] واتە ﴿ ئەوانەی ئەوان دەیان پەرستن و هاناو هاواریان بۆدەبەن خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هەر لەهۆیەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە ئیتر ئێوە چۆن ئەوان دەپەرستن ، بەئومێدی ڕەحمەتی ئەو پەروەردگارەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن ﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە : خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أَفَرَءَيۡتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلۡعُزَّىٰ ١٩ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ ٢٠ ﴾[٩٤] واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بدەنێ ﴾ ((ئەوانە سێ بتەکە بوون لە (طائف و غطفان ومككة)دا دەپەرستران)).

وەبەڵگەیەکی تر بۆسەلماندنی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە فەرموودەکەی پێغەمبەری خوایە صلّى الله عليه وعلى آله وسلم کە ئەبی واقیدی لەیسی ڕەزای خوای لێ بێت دەفەرموێت

---

[٩٣] الإسراء: ٥٧.
[٩٤] النجم: ١٩ ــ ٢٠.

((خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم إلى حنين ونحن حدثاء عهد بكفر، وللمشركين سدرة يعكفون عندها وينوطون بها أسلحتهم يقال لها ذات أنواط. فمررنا بسدرة فقلنا: يا رسول الله اجعل لنا ذات أنواط، كما لهم ذات أنواط)) واتە ((لەگەڵ خوادا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەرچووین بۆجەنگی حونەین و ئێمە تازە وازمان لەبێباوەڕی هێنابوو و هاتبووینە ناو ئیسلام ، وە هاوبەش پەیداکەران دارێکیان هەبوو بەدەوریدا دەسوڕانەوە و چەکەکانیان (شمشێرەکانیان) پیادا هەڵدەواسی پێیان دەووت ذات أنواط ((ذات أنواط – بریتی بوو لەدرێك کەلەنەفامیدا دەپەرستڕا لەغەیری خوای گەورە و چەند لق و پۆی هەبوو هاوبەش پەیداکەران شمشێرەکانیان پیادا هەڵدەواسی بۆئەوەی چەکەکانیان بەرەکەتی بەربکەوێت و پیرۆز ببێت – وەرگێڕ)) جائێمەش دوای ئەوەی ئەوانمان بەجێهێشت و تێپەڕبووین بەلای دارێکدا ، ووتمان :ئەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ﴿ذاتُ أنواط ﴾یەك بۆئێمەش دابنێ هەروەکو ئەوان ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یان هەیە ..... تاکۆتای فەرموودەکە)).

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

بنەمای سێیەم : ئەوەیە کە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم نێردرا بۆلای خەڵکانێك لەهاوبەش پەیداکەران ، هەیانبوو فریشتەی دەپەرست ، وەهەیان بوو کە خۆرو مانگی دەپەرست ، وەهەیان بوو کە بتەکان و بەردەکان و دارەکانیان دەپەرست ، وەهەیان بوو کەدۆستان و پیاوچاکانیان دەرست .

وەئەوەش لەناشیرینی شەریك بۆخودا پەیداکردنە کە هاوەڵانی و بکەرانی کۆنابنەوە لەسەر تاکە شتێك ((واتە هەرکۆمەڵەو خوایەکی بۆخۆی دانـاوەو دەپەپەستێت ناکەن هەموویان شتێك لەو شتانە بپەرستن – وەرگێڕ)) بەپێچەوانەی یەکخواناسەوە کە پەرستراویان یەکێکە خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ ءَأَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِهِۦٓ إِلَّآ أَسْمَآءً سَمَّيْتُمُوهَآ ﴾ [٩٥] واتە ﴿ئاخۆ چەند خوایەکی جیا جیا بپەرستێت باشترە یان هەر یەك خوای تاك و تەنیاو زاڵ و بەدەستەڵات بەسەر هەموو شتێکدا، ئەوەش بزانن ئەوەی ئێوە بەدەر لەخوا دەیان پەرستن چەند ناوێکی بێ ناوەڕۆکن بۆخۆتان ناوتان ناوون و کردووتانن بەخودای خۆتان ﴾.

---

[٩٥] یوسف: ٣٩ – ٤٠.

جالەخراپیەکانی شەریك بۆخوادانان و پوچییەکانی : ئەوەیە کە خەڵکەکەی جیاوازن لەپەرستنەکەیاندا ڕێکخەرێك کۆیان ناکاتەوە ، لەبەرئەوەی ئەوان لەسەر بنچینەیەك نارۆن ، و بەڵکو لەسەر هەواو ئارەزووەکانیان و بانگەشەکانی گومڕاکەران دەڕۆن بەرێوە ، جایۆیە جیاوازییان زۆر دەبێت خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلۡ يَسۡتَوِيَانِ مَثَلًاۚ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِۚ بَلۡ أَكۡثَرُهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ٢٩ ﴾ [٩٦] واتە ﴿ خوا ئمونەی هێناوەتەوە بەپیاوێك بەندەی چەند کەسێك بێت و هەریەکەشیان کارێکی پێ بسپێرێ : ئەم پێی بڵێ بڕۆ ، ئەوی دیکەیان پێی بڵێ مەڕۆ ، ئمونەیەکیش هێناوەتەوە بەپیاوێکی تر بەندەی تاقە کەسێك بێت هەرئەو کەسە سەرپەرشتی بکات ئاخۆ ئەو دووانە لەخۆشحاڵی و دڵخۆشی و بەرچاو ڕوونیدا یەکسانن؟ دیارە یەکسان نین ، جامرۆڤی یەکتاپەرستیش لەگەڵ موشریکێکدا کەچەند بتێك بپەرستێت ئاوایە ، موسڵمانەکە لەیەك لاوە بڕیاری بۆدەردەچێت و دڵیشی زۆر ئاسوودەیە بەڵام موشریکەکە لەلاوە ئاڕاستە دەکرێت و سەرئەنجام سەری لێتێك دەچێت ، سوپاس هەربۆخوایە لەسەر ڕاست کردنەوەی بەڵگە لەسەر خەڵك بەڵام زۆر ترینیان ئەم ڕاستیە نازانن ﴾.

جائەو کەسەی خوای گەوەر بەتاك و تەنها دەپەرستێت وەکو بەندەیەك وایە کە بەندەی تاکە کەسێك بێت و لەگەڵیدا ئاسوودەبێت ، شارەزای

[٩٦] الزمر: ٢٩.

مەبەست و داواکاریەکانیەتی و لەگەڵیدا ئاسوودەیە ، بەڵام هاوبەش پەیداکەر وێنەی کەسێك وایە چەند خاوەنێکی هەبێت ، نازانێت کام لەخاوەنەکانی ڕازی بکات ، هەریەك لەوان ئارەزوویەکی هەیە ، وەهەریەك لەوان داواکاریەکی هەیە ، هەریەك لەوان دەیەوێت بێت بۆلای ئەو هەرلەبەر ئەوەشە خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ ﴾[٩٧] واتە ﴿ خوا نمونەی هێناوەتەوە بەپیاوێك بەندەی چەند کەسێك بێت و هەریەکەشیان کارێکی پێ بسپێرێ : ئەم پێی بڵێ بڕۆ ، ئەوی دیکەیان پێی بڵێ مەڕۆ ﴾ واتە چەند کەسێك خاوەنی ئەو بەندەیەن ، نازانێت کام لەوان ڕازی بکات ﴿ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ ﴾[٩٨] ﴿نمونەیەکیشی هێناوەتەوە بەپیاوێکی تر بەندەی تاقە کەسێك بێت هەرئەو کەسە سەرپەرشتی بکات ﴾ خاوەنەکەی تاکە کەسێکە ، ئەوە لەگەڵیدا ئاسوودە دەبێت ، ئەوە نمونەیەکە خوای گەورە هێناویەتیەوە بۆکەسی موشریك و کەسی یەکخواپەرست .

جاهاوبەش پەیداکەران جیاوازن لەپەرستنەکانیاندا ، وە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم جەنگا لەگەڵ هەموویانداو جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا ، جەنگا لەگەڵ بتپەرستەکاندا ، جەنگا لەگەڵ گاورو جولەکەدا ، جەنگا لەگەڵ ئاگرپەرستاندا ، جەنگا لەگەڵ هەموو هاوبەش

---

[٩٧] الزمر: ٢٩.
[٩٨] الزمر: ٢٩.

پەیداکەراندا ، وەلەگەڵ ئەوانەشدا جەنگا کە دۆستە پیاوچاکەکان دەپەرستن و جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا .

جائەوە ڕەددی ئەوانەی تیادایە کەدەڵێن : ئەوانەی بت دەپەرستن وەکو ئەو کەسە نیە پیاوێکی چاك یان فریشتەیەك لەفریشتەکان دەپەرستێت ، لەبەرئەوەی ئەوانە بەردەکان و دارەکان دەپەرستن ، بێ گیانەکان دەپەرستن ، بەڵام ئەو کەسەی پیاوێکی چاك و دۆستێك لەدۆستەکانی خوا دەپەرستێت وەك ئەو کەسە نیە بتەکان دەپەرستێت .

وەبەو قسەیەیان دەیانەوێت ئەوە بڵێن کە : ئەو کەسەی لەئێستادا گۆڕ دەپەرستێت حوکمەکەی جیاوازە لەو کەسەی بتەکان دەپەرستێت جابۆیە پێی بێباوەڕ نابێت ، وەکردەوەکەیشی بەشەریك بۆخوادانان دانانرێت و دروستیش نیە جەنگی لەگەڵدا بکرێت .

جائێمەش لەوەڵامیاندا دەڵێین : پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا ، بەڵکو هەموویانی بەهاوبەش پەیداکەر دانا ، وەماڵیان و خوێنیانی حەڵاڵ کرد ، وەهیچ جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا ، وەئەوانەی مەسیح دەپەرستن ، مەسیح پێغەمبەری خوایە سەلامی خوای لێ بێت ، وەلەگەڵ ئەوەشدا جەنگا لەگەڵیاندا ، وەجولەکەکانیش عوزەیر دەپەرستن و یەکێکیشە لەپێغەمبەرەکانیان سەلامی خوایان لێ بێت ، یان لەپیاوچاکەکانیان ، پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم لەگەڵ هەرهەموویاندا جەنگاو هیچ جیاوازی نەکرد لەنێوان هیچ کامیاندا .

جاڕێیە شەریك بۆخوادانان هیچ جیاوازی تیادا نیە لەنێوان کەسێکدا پیاوێکی چاك بپەرستێت یان بتێك یان بەردێك یان دارێك بپەرستێت ، لەبەرئەوەی شەریك بۆخوادانان بریتیە لە: پەرستنی هەرشتێك بەدەر لەخوای گەورە ، وەهەرلەبەرئەوەشە دەفەرموێت ﴿ ۞ وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗا ﴾[99] واتە ﴿ ئەی خەڵکینە ! تەنها خوا بپەرستن و هیچ شتێك مەکەنە هاوبەشی ، نەمرۆڤ نەدار نە بەرد نە بتەکان ﴾ وەووشەی ﴿شَيۡـٔٗا ﴾ نەکیرەیە لەمیانەی نەهیدا هەموو شتێك دەگرێتە خۆ ، هەموو ئەو شتانە دەگرێتەوە کەکراوە بەهاوبەشی خوای گەورە لەفریشتەکان و پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و پاوچاکان و دۆستانی خوا وەبەردەکان و دارەکان .

وەبەڵگەش خوای گەورە دەفەرموێت :﴿ وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[100] واتە ﴿ ئەوانەی دەست درێژیتان دەکەنە سەرو شەڕتان لەگەڵ دەکەن ئێوەش بەچاکی شەڕیان لەگەڵدا بکەن و بیانکوژن تاشەریك بۆخوادانان نەمێنێت و ئیتر نەتوانن جارێکی تر بکەونە ئازاردانتان و هەوڵبدەن لەئاینەکەتان هەڵتان بگێڕنەوە ، بیانکوژن تا ئاین هەر ئاینی خودا بێت و تەنها ناوی خودا بڵند بێتەوە نەك ناوێکی تر ﴾ .

---

[99] النساء: ٣٦.
[100] البقرة: ١٩٣.

واتە : بەڵگە لەسەر جەنگان لەگەڵ هاوبەش پەیداکەراندا بەبێ جیاوازی کردن لەنێوانیاندا بەگوێرەی پەرستراوەکانیان فەرمایشتی خوای گەورەیە ﴿وَقَٰتِلُوهُمۡ ﴾ واتە : بجەنگن لەگەڵیاندا ،وەئەوەش گشتیە بۆهەموو هاوبەش پەیداکەران هیچ کەسی لێدەرنەکراوە ، پاشان فەرمووی ﴿حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ ﴾ واتە ﴿تاشەریك بۆخوادانان نەمێنێت و ئیتر نەتوانن جارێکی تر بکەونە ئازاردانتان و هەوڵبدەن لەئاینەکەتان هەڵتان بگێڕنەوە ﴾ وە ﴿فِتۡنَةٞ – شەریك بۆخوادانان ﴾ واتە تا شەریك بۆخوا دانان نەمێنێت ، وەئەوەش گشتیە واتە شەریك بۆخوادانان ، ئیتر ئەو هاوبەش بۆخوادانانە لە دۆستانی خواو پیاوچاکاندا بێت ، یان لەبەردەکاندا بێت ، یان لەدارەکاندا بێت ، یان لەخۆردا بێت ، یان لەمانگدا بێت . وە ﴿وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾ واتە ﴿بیانکوژن تا ئاین هەر ئاینی خودا بێت و تەنها ناوی خودا بڵند بێتەوە نەك ناوێکی تر ﴾ دەبێت پەرستن هەرهەمووی بۆخودا بێت ، هاوبەشایەتی تیادا نیە بۆهیچ کەسێك ئیتر ئەو کەسە هەر کەسێك یان هەر شتێك بێت ، جابۆیە جیاوازی تیادا نیە لەنێوان شەریك بۆخوادانانێك بەهۆی دۆستانی خواو پیاوچاکانەوە ئەنجام بدرێت یان بەهۆی دارەکان و بەردەکانەوە یان بەشەیتانەکان و جگە لەوانیشەوە ئەنجام بدرێت .

وەبەڵگەی پەرستنی خۆرو مانگیش خوای گـەورە دەفـەرموێت :﴿ وَمِنْ ءَايَـٰتِهِ ٱلَّيْـلُ وَٱلنَّهَـارُ وَٱلشَّـمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَـمَرِ ﴾[١٠١] واتە ﴿ لەنیشانەکانی تاك و تەنهای خوایە شەو و ڕۆژ و خـۆرو مـانگ ، نەسوجدە بۆخۆر بەرن نەبۆمانگ چونکە ئـەوان هـەردوو دروسـتکراوی خودان و ئەوانیش سوجدە هەربۆئەو دەبەن﴾.

بەڵگەیـە لەسـەر ئـەوەی هەیـە کـە سـوجدە دەبـات بۆخـۆرو مـانگ ، ولـەبەرئەوەیە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله قەدەغەی کـردووە لـەنوێژ کردن لـەکاتی خـۆر هـەڵاتن و خـۆر ئاوابونـدا [١٠٢] بـۆڕێگرتن لـەبیانوو هێنانەوە لـەبەرئەوەی هەیە کە سـوجدە بۆخـۆر دەبـات لـەکاتی خۆرهەڵاتنـدا وەسـوجدەی بۆدەبـات لـەکاتی خۆرئاوابونـدا ، جابۆیـە قەدەغەمان لێکراوە کە سوجدە بەرین لـەو دوو کاتـەدا ، ئەگـەر چـیش نوێژەکە بۆخوای گەورە بێت ، بەڵام لـەبەرئەوەی کردنی نوێژ لـەو کاتەدا لـەیەکچوونی تیادایە بۆکرداری هاوبەش پەیداکەران قەدەغەکرا بۆئـەوەی

---

[١٠١] فصلت: ٣٧.

[١٠٢] هەروەکو لـەفەرموودەکەی عبدالله ی کوڕی عومەردا ڕەزای خوایان لێ بێت دا هاتووە کە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله فەرموویەتی ((لَا يَتَحَرَّى أَحَدُكُمْ فَيُصَلِّي عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا عِنْدَ غُرُوبِهَا)) واتـە ((هیچ کەسێك لەنێوە باخۆی دوانەخات تاکاتی خۆرئاوا بـوون و خـۆر هـەڵاتن جالـەو کاتـەدا نوێژەکـەی بکات)).

أخرجه البخاري رقم (٥٨٥) في المواقيت ، باب لايتحرى الصلاة قبل غروب الشمس ، ومسلم رقم (٨٢٨) في المساجد ، باب الأوقات التي نهى عن الصلاة فية .

ڕێگری بکرێت لەهێنانەوەی بیانوو کە دەبێتە هۆکارێك بۆئەوەی شەریکی بۆخوا تیادا بڕیارِ بدرێت

پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم هاتووە بۆئەوەی ڕێگری شەریك بۆخواداناان و ئەو شتانەی دەبنە هۆکاری ئەنجامدانی شەریك بۆخواداناان بکات[١٠٣] .

وەبەڵگەی پەرستنی فریشتە خوای گەورە دەفەرموێت :﴿ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرْبَابًا ﴾[١٠٤]

واتە ﴿ ئەو کەسە ((مەبەست عیسایە سەلامی خوای لێ بێ)) هەرگیز داواتان لێ ناکات فریشتەکان و پێغەمبەرکان سەلامی خوایان لێ بێ بەخودا بزانن و بیان پەرستن ﴾.

بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە خەڵکانێك هەبوون و بەبەردەوامیش هەن فریشتەو پێغەمبەرانیان سەلامی خوایان لێ بێت پەرستووە ، وەبەڵگەشە لەسەر ئەوەی کەئەوە شەریك بۆخوا دانانە .

وەگۆڕِ پەرستانی ئەمڕۆ دەڵێن : ئەو کەسەی فریشتەکان و پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و پیاوچاکان دەپەرستێت بێباوەڕِ نیە .

وەبەڵگەی پەرستنی پێغەمبەرانیش سەلامی خوایان لێ بێ : خوای گەورە دەفەرموێت :﴿وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِي

---

[١٠٣] سەیری ((فتح المجید لشرح کتاب التوحید ٢/ ٨٣٥ ، ٨٣٩)) بکە .

[١٠٤] آل عمران: ٨.

وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِيٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾ [١٠٥]

واتە ﴿ ((ئەم فەرمایشتە هەڕەشەیە بۆ دیانەکان کەچۆن لەقیامەتدا هەڵەی بیرو باوەڕەکەیان دەردەکەوێت)) خوای گەورە دەفەرموێت: کاتێك خودا لەعیسا سەلامی خوای لێ بێت دەپرسێت ئایە تۆ بەشوێن کەوتوانی خۆتت ووتوە : منو دایکم بەخودا بزانن ؟ کەئەوەیش دەرچوونە لەسنوری باوەڕبوون بەتاك و تەنهایی خوداو هاوەڵ و وێنە پەیداکردنە بۆی ، عیسایش سەلامی خوای لێ بێت لەوەڵامدا دەفەرموێت :خودایە پاك و گەورەیی هەر بۆتۆیە نابێت من لەسنوری خۆم دەربچم و شتێك بڵێم کەهەقی قسەکردنم تیایدا نەبێت ، خۆئەگەر ووتبێتم ئەوە بەڕاستی خۆت دەیزانیت چونکە تۆ دەزانیت چی لەدەرونی مندا هەیە بەڵام من ئەوەی لەنەفسە تۆدا هەیە هیچی لێ نازانم ، بێگومان تۆ زۆر ئاگادارو زانای بەگشت شاراوە و نهێنیەکان ﴾ .

ئەوە بەڵگەی ئەوەی تیادایە کە پەرستنی پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت شەریك بۆخوادانانە هەروەکو پەرستنی بتەکان .

وەهەروەها ڕەدی ئەوانەیشی تیادایە کەجیاوازییان کردووە لەوەدا لە گۆڕپەرستان .

---

[١٠٥] المائدة: ١١٦.

جائەوە ڕەدێکی تیادایە لەسەر ئەوانەی کەدەڵێن : شەریك بۆخوادانان بریتیە لەپەرستنی بتەکان ، لای ئەوان یەکسان نیە لەنێوان ئەوەی بتەکانی پەرستووە و ئەوەی دۆستێك یان پیاوێکی چاکی پەرستووە ، ئینکاری بەیەکسان سەیری کردنی نێوان ئەوانە دەکەن ، وە واگومان دەبەن کە شەریك بۆخوادانان کورت هەڵهێنراوە لەسەر پەرستنی بتەکان بەتەنها ، وەئەوەش لەهەڵەڕوونەکانە لە دوو لایەنەوە :

لایەنی یەکەم : بەدڵنیاییەوە خوای گەورە لەقورئانە پیرۆزەکەیدا ئینکاری هەموویانی کردووە و فەرمانی بەجەنگان لەگەڵ هەموویاندا کردووە .

لایەنی دووەم : بەدڵنیاییەوە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم جیاوازی نەکرد لەنێوان بت پەرستێك یان فریشتە پەرستێك یان پیاوێکی چاکدا .

وەبەڵگەی پەرستنی پیاوچاکان : خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ وَيَرۡجُونَ رَحۡمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾[١٠٦] واتە ﴿ ئەوانەی ئەوان دەیان پەرستن و هاناو هاواریان بۆدەبەن خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هەر لەهۆیەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە ئیتر ئێوە چۆن ئەوان دەپەرستن ، بەئومێدی ڕەحمەتی ئەو پەروەردگارەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن ﴾.

---

[١٠٦] الإسراء: ٥٧.

ووتراوە : ئەم ئایەتە لەبارەی کەسانێکەوە دابەزیوە کە مەسیح و دایکی و عوزەیریان پەرستووە سەلامی خوایان لێ بێت ، جاخوای گەورە هەواڵی داوە بەوەی کە مەسیح و دایکی (مەریەم) سەلامی خوایان لێ بێت ، وەعوزەیریش هەموویان بەندەی خوان ، بەپەرستنی خوای گەورە خۆیان لەخوا نزیك دەکەنەوە و بەئومێدی بەزەیی خوای گەورەن و لەسزایشی دەترسن ، ئەوانە بەندەگەلێکن پێویستیان بەخوایەو هەژارن بۆئەوەی ڕەحمیان پێ بکات و بەگوێرایەڵی کردنیان بۆی داوای لێخۆش بوونی لێدەکەن ﴿يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلْوَسِيلَةَ ﴾[١٠٧] واتە ﴿خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هەر لەهۆیەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە﴾. واتە : نزیکبوونەوە لێی بەگوێرایەڵی کردنی و پەرستنی ، جائەوە بەڵگەیە لەسەرئەوەی کەئەوان شیاوی ئەوە نین پەرستنیان بۆبکرێت لەبەرئەوەی ئەوان مرۆڤن و پێویستیان بەڕەحمەتی خوای گەورەیە ، هەژارن ، داوا لەخوای گەورە دەکەن و بەهیوای ڕەحمەتی خوای گەورەن ، وە لەسزایشی دەترسن ، وەهەرکەسێکیش ئاوا بێت بەکەڵکی ئەوە نایەت کە بپەرسترێت لەگەڵ خوای گەورەدا عزوجل وە ووتەی دووەم لەوەی ووتراوە لەبارەی ئەم ئایەتەوە : ئەم ئایەتە دابەزیوە لەبارەی خەڵکانێك لەهاوبەش پەیداکەرانەوە خەڵکانێکیان دەپەرست لە جنۆکەکان ، جاجنۆکەکان موسڵمان بوون و ئەوانەی جنۆکەکانیان دەپەرست بەموسڵمان بوونی ئەوانیان نەزانی ، جنۆکەکان

---

[١٠٧] الإسراء: ٥٧.

بەبەردەوامی بەگوێڕایەڵی کردن و ملکەچکردنیان بۆخوای گەورە لێی نزیك دەبوونەوە و بەهیوای ڕەحمەتی ئەون و لەسزایشی دەترسن ، ئەوان بەندەگەلێکی خوای گەورەن و هەژارن و پێویستیان پێیەتی بۆئەوە نابن پەرستنیان بۆبکرێت .

وەمەبەست لەئایەتە پیرۆزەکە هەرکامیان بێت ، ئەوا ئایەتەکە بەڵگەیە لەسەرئەوەی کەدروست نیە پەرستنی پیاوچاکان ، ئیتر ئەو کەسانە لەپێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت بن یان لەڕاستگۆیان بن یان لەدۆستانی خواو پیاوچاکان بن ، بەهیچ جۆرێك دروست نیە پەرستنیان ، لەبەرئەوەی هەموویان بەندەی خوان و هەژارن بۆڕەحمەتی خوای گەورە ، جاچۆن دەبێت بپەرسترێن لەغەیری خوا ؟!

وە وەسیلەش ((هۆکاری نزیك بوونەوە لەخوا)) واتاکەی ئەوەیە : بریتیە لەگوێڕایەڵی کردن و نزیکی ، جا وەسیلە لەزمانەوانیدا : ئەو شتەیە دەیگەیەنێتە مەبەست ، ئەوەی دەیگەیەنێتە ڕەزامەندی خواو بەهەشتەکەی بریتیە لەهۆکاری نزیك بوونەوە لەخوا ، ئەمەیە بریتیە لەهۆکاری شەرعی بۆنزیکبوونەوە لەخوای گەورە لەفەرمایشتەکەیدا ﴿وَٱبۡتَغُوٓاْ إِلَيۡهِ ٱلۡوَسِيلَةَ ﴾ [108] واتە ﴿ هۆکاری نزیکبوونەوە لەخوای گەورە بگرنە بەر ﴾ .

بەڵام چەواشەکاران و خڵەفاوان سەرلێشێواوان دەڵێن : وەسیلە بریتیە : لەوەی کە ناوەندێك لەنێوان خۆت و خوادا دابنێیت لەدۆستانی خواو

[108] المائدة: ٣٥.

پیاوچاکان و مردووەکان ، بیانکەیتە ناوەند لە نێوان خۆت و خودا تانزیکت بکەنەوە لەخوا ﴿ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ ﴾[109] واتە ﴿ئێمە تەنها لەبەرئەوە ئەو بتانە دەپەرستین تالەخوامان نزیك بكەنەوە و تكامان بۆبكەن لای ﴾.

جاواتای وەسیلە لای ئەو خلّافاوانە : بریتیە لەوەی کە ناوەندێك لەنێوان خۆت و خوادا دابنێیت ، خوات پێت بناسێنێت ، پێویستیەکانت بۆبگوازێتەوە ، وەهەواڵی تۆ بگەیەنێت بەخوا ، هەروەك بڵێی خوای گەورە نازانێت ، یان هەروەك بڵێی خوای گەورە چرووکەو نابەخشێت تەنها لەکاتێکدا نەبێت زۆری لێبکرێت لەلایەن ناوەندەکانەوە ، پاك و بەرزی بۆخوا لەوەی دەیڵێن .

وەهەرلەبەرئەوەشە شوبهەبۆخەڵکی دروست دەکەن و دەڵێن : خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ ﴾[110] واتە ﴿ ئەوانەی ئەوان دەیان پەرستن و هاناو هاواریان بۆدەبەن خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هەر لەهۆیەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بكەنەوە﴾

جائەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە ڕاگرتنی ناوەندەکان لەلایەن دروست کراوەکانەوە بۆلای خوا کارێکی دروستە لەبەرئەوەی خوا بەباشە باسی

---

[109] الزمر: ٣.
[110] الإسراء: ٥٧.

خەڵکەکەی کردووە ، وەلەئایەتێکی تریشدا ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱبۡتَغُوٓاْ إِلَيۡهِ ٱلۡوَسِيلَةَ وَجَٰهِدُواْ فِي سَبِيلِهِۦ ﴾ [١١١] واتە ﴿ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە لەخوابترسن هۆکاری نزیکبوونەوە لەخوای گەورە بگرنە بەر و تێبکۆشن لەپێناو خوای گەورەدا ﴾ .

ووتیان : بەدڵنیاییەوە خوای گەورە فەرمانی پێکردوین بەوەی هۆکاری نزیکبوونەوە بۆلای خوا بگرینە بەر ، وەوەسیلەش واتاکەی بریتیە لەناوەند ، ئابەو شێوەیە ووشەی خوای گەورە لەشوێنی خۆی دەگۆڕن و بەئارەزووی خۆیان دەیگۆڕن و واتاکەی تێکدەدەن ، جاوەسیلەی ڕاست و دروست لەقورئان و سوننەتدا بریتیە لە : گوێڕایەڵی کە هۆکاری نزیکبوونەوەیە لەخوای گەورە ، وەنزیکبوونەوە لێی بەناوەکانی و ئاوەڵناوەکانی ، ئەمە بریتیە لە هۆکاری نزیکبوونەوەی ڕاست و دروست (الوسيلة) .

بەڵام دروستکراوەکان بکەیتە هۆکاری نزیکبوونەوە لەخوا ئەوە وەسیلەیەکی ڕێلێگیراو و قەدەغەکراوە ، وەوەسیلەیەکی هاویەش پەیداکەرە بۆخوا ، وەهەرئەوەیشە هاوبەش پەیداکەرەکانی پێشوو گرتوویانەتە بەر بۆنزیکبوونەوە لەخوا : ﴿ وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ ﴾ [١١٢] واتە

---

[١١١] المائدة: ٣٥.
[١١٢] يونس: ١٨.

﴿شتانێك دەپەرستن جگە لە خوا کە نە سوودیان پێ دەگەیەنن و نە دەشتوانن زیانیان لێ دوورخەنەوە ، وە دەشڵێن کە ئەوانە تکاکارمانن لای خوا ﴾ ، ﴿وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ ﴾ [113] واتە ﴿ئەوانەی کەلەجیاتی خوا چەندین دۆستیان بۆخۆیان گرتووە جگە لەخواو دەیانپەرستن دەڵێن : ئێمە تەنها لەبەرئەوە ئەو بتانە دەپەرستین تالەخوامان نزیك بکەنەوە و تکامان بۆبکەن لای﴾ ، ئەوە بریتیە لە شەریك بۆخوا پەیداکردنی ئەوانەی لەکۆندا بوون و ئەوانەی لەدوای ئەوانیشەوە هاتوون ڕێك وەکو ئەوەی خوای گەورە باسی دەکات ، وەئەگەر چیش ناوی ببەن بە وەسیلە ئەوە خودی شەریك بۆخواپەیداکردنە ، ئەو وەسیلەیە نیە کەخوای گەورە بەدروستی داناوە تا بگیرێتە بەر بۆلەخوا نزیکبوونەوە ، لەبەرئەوەی خوای گەورە هەرگیز شەریك بۆخوادانانی نەگێڕاوە بەهۆکاری نزیکبوونەوە لەخۆی ، و بەڵکو شەریك بۆخوا دانان هۆکاری دوور کەوتنەوەیە لەخوای گەورە وەکو دەفەرموێت ﴿ إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ ٧٢ ﴾ [114]

واتە:﴿جاك بزانن کەهەر کەسێك هاوبەش بۆ خوا دابنێ بێگومان خوا بەهەشتی لەسەر قەدەغە دەکات و جێوشوێنی ئاگرە و ستەمکارانیش هیچ

---

[113] الزمر: ٣.
[114] المائدة: ٧٢.

جۆرە یارمەتی دەرێکیان بۆ نیەو ڕزگار نابن ﴾. جاچۆن دەبێت شەریك بۆخوا دانان بکرێتە هۆکاری نزیکبوونەوە لەخوا ، پاك و بەرزییەتی بۆخوا لەوەی دەیڵێن .

مەبەست لەئایەتەکە : ئەوەیە کەتیایدا بەڵگەهەیە لەسەر ئەوەی کە هەیە لەهاوبەش پەیداکەرەکان پیاوچاکان دەپەرستێت ، لەبەرئەوەی خوای گەورە ئەوەی ڕوونکردۆتەوە ، وەئەوەشی ڕونکردۆتەوە کەئەوانەی ئەوان دەیانپەرستن کۆمەڵە بەندەیەکی هەژارن بۆلێخۆش بوونی خوای و بەهیوای ڕەحمەتی خوان ﴿وَٱبۡتَغُوٓاْ إِلَيۡهِ ٱلۡوَسِيلَةَ ﴾ [115] واتە ﴿هۆکاری نزیکبوونەوە لەخوای گەورە بگرنە بەر ﴾ واتە : بەگوێڕایەڵی کردنی خوای گەورە لێی نزیك دەبنەوە ﴿أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ ﴾ بەپەرستنی خوا پێشرکێ دەکەن بۆنزیك بوونەوە لەخوا لەبەرهەژارییان بۆڕەزامەندی خواو پێویستیان بۆی ﴿وَيَرۡجُونَ رَحۡمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾ ﴿بەئومێدی ڕەحمەتی ئەو پەروەردگارەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن ﴾ وەهەرکەسێك سیەفەتی وابێت بۆخۆی بەئومێدی خوا بێت و لەسزایشی بترسێت بۆئەوە نابێت کە ببێتە خوایەك و هاواری لێ بکرێت و بپەرسترێت لەگەڵ خودا .

---

[115] المائدة: ٣٥.

وەبەڵگەی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە : خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾ [116] واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بدەنێ ﴾ ((ئەوانە سێ بتەکە بوون لە (طائف و غطفان ومككة)دا دەپەرستران)).

لەم ئایەتەدا بەڵگەی ئەوەی تیادایە کەکەسانێك هەن لەموشریکەکان بەردەکان و دارەکان دەپەرستن .

جا ووتەکەی ﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ﴾ ئەوە پرسیارێکی ئینکار و سەرزەنشتە ، واتە : هەواڵم بدەنێ ، ئەوە لەڕووی پرسیارکردنی ئینکار و سەرزەنشتکردنەوەیە ﴿ٱللَّٰتَ ﴾ بەخوێندنەوەی بێ شەددەی تائەکە – ناوی بتێکە لە طائف کەئەوەش دەستەواژەیەکە بۆدەبڕین لەبەردێکی ڕازێنراوەو نەخشێنراو ، لەسەری ماڵێك بنیادنراوە ، وەپەردەی بەسەرەوەیە ، لەکەعبە دەچێت لەشێوەدا ، وەبەدەوریشیدا گۆڕەپانێك هەیە ، و زێوانیشی هەیە و خزمەتی دەکات و سەرپەرشتی دەکات ، موشریکەکان دەیان پەرست جگە لەخوا وەئەویش هی هۆزی سەقیف بوو ، وەئەو هۆزانەیشی دۆست و هاوپەیمانی سەقیف بوون شانازییان پێوە دەکردن و پیایدا دەنازین .

وەهەروەها بەتوندکردنی تائەکەش کە شەددەی هەبێت خوێندراوەتەوە ﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ – هەواڵی لاتم بدەنێ ﴾ ناوی بکەرێکە لە ((لَتَ ، يلُتُ –

[116] النجم: ١٩ – ٢٠.

کارێکە بۆکەسێك بەکاردەهێنرێت کە ئاو تێکەڵی ئارد بکات و حەڵوای لێ دروست بکات)) لات پیاوێکی چاك بوو سیفەتی وابوو حەڵوای دروست دەکردو دەرخواردی حاجیانی دەدا ، جاکاتێك مرد ماڵێکیان لەسەر گۆڕەکەی دروست کرد و پەردەیان پیادا شۆڕکردەوە ، ئیتر دوای ئەوە دەیان پەرست لەغەیری خوا ، ئەوە بریتیە لەلات .

وە ﴿وَٱلْعُزَّىٰ﴾ بریتی بوو لەکۆمەڵە دارێك لەدۆڵی نەخلە لەنێوان مەککەو تائیفدا ، بەدەورییەوە ماڵ و پەردە هەبوو ، وەزێوانی هەبوو ، وەتیایدا شەیتان هەبوو قسەیان لەگەڵ خەڵکیدا دەکرد ، و نەفام و نەزانەکان وایان دەزانی کەئەوەی قسەیان لەگەڵ دەکات بریتیە لەخودی ئەو دارانە یان ئەو ماڵەی دروستیان کردبوو بەسەریەوە لەگەڵ ئەوەی کە ئەوەی قسەی لەگەڵ دەکردن بریتی بوو لە شەیتانێك تا گومڕایان بکات لەڕێگەی خوای گەورە ، وەئەو بتە هی قورەیش و خەڵکی مەککەو ئەوانەی بەدەوریانەوە بوون .

وە ﴿وَمَنَوٰةَ﴾ بەردێکی گەورە بوو دەکەوتە شوێنێك نزیکی شاخی قودید بوو ، لەنێوان مەککەو مەدینەدا ، وەئەو بتە هی خوزاعەو ئەوس و خەزرەج بوو ، ولەلای ئەو بتەوە ئیحرامی حەجیان دەبەست وەدەیان پەرست لەغەیری خوای گەورە .

جائەم سێ بتە بریتی بوون لە گەورەترین بتەکانی عەرەب .

خـــوای گـــەورە دەفـــەرموێت ﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾ [١١٧] واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مـەنات)م بدەنێ ﴾ ئایە دەوڵـەمەندی کردن ؟ ، ئایە هیچ سوودێکی پێ گەیاندن ؟ سەری خستن ؟ ئایە دەیانتوانی دروست بکەن و ڕۆزی بدەن و بژیـەنن و بمـــرێنن ؟ چـــیتان تیـــادا بینـــی ؟ ئـــەوە لـــەڕووی ئینکـــاری کـــردن و هۆشیارکردنەوەی ئەقڵەکانەوەیە تا بگەڕێتەوە بۆ تێگەیشتن و سەر ڕێگای ڕاست ، ئەمانە تەنها بریتین لەکۆمەڵـە دارو بـەردێك و دروسـتکراون و هیچ سوودو زیانیان بەدەست نیە و ناتوانن سود بەکەس بگەیەنن و زیـان لەکەس بدەن .

وەلەکاتێکدا خوای گەورە ئیسلامی نارد وە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم مەککەی پیرۆزی ئازاد کـرد هـەردوو هـاوەڵی بـەڕێزی ((موغیرەی کوڕی شوعبەو ئەبو سوفیانی کوڕی حەربی ڕەزای خوایان لێ بێت)) نارد بۆ لات بۆ تائیف هەردووکیان تێك و پێکیان دا بە فـەرمانی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیـه وعلـی آلـه وسـلم ، وە خالیـدی کـوڕی وەلیدی ڕەزای خوای لێ بێت نارد بۆ عوززا و تێکی داو دارەکانی بڕیەوە و ئەو جنۆکەیەیشی کوشت کە لەناویەوە قسەی لەگەڵ خەڵکیدا دەکرد و گومڕایی دەکردن ، وەلەڕەگ وڕیـشەو دەری هێنـا سـوپاس بۆخـوا ، وەعەلی کوڕی ئەبو تاڵیبی ڕەزای خوای لێ بێت نارد بـۆ مـەنات ئـەویش

[١١٧] النجم: ١٩ ــ ٢٠.

تێکی داو سڕییەوە [١١٨] و نەیتوانی خۆی ڕزگار بکات ، جاچۆن دەتوانێت خەڵك و شوێنکەوتوانی و بەندەکانی ڕزگار بکات ؟!﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾ [١١٩] واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بدەنێ ﴾ بۆکوێ ڕۆیشت ؟ ئایە سوودی پێ گەیاندن ؟ ئایە توانی خۆی بپارێزێت لەدەستی سەربازە یەکخواپەرستەکانی خوای گەورە بۆئەوەی تێکی نەدەن؟

((وەڵام نەخێر ، واللە ئەوانەی لەغەیری خوا دەپەرستێن هیچ کامێکیان سوودو زیانیان بەدەست نیە بەڵام چونکە شەیتانی ئینس و جین بۆ خەڵکی ڕازاندویانەتەوە بەداخەوە خەڵکانێکی زۆر گومڕایوون و لەڕێگەی ڕاست دوور کەوتونەتەوە ، خوای گەورە پەنامان بدات و بمان پارێزێت لەوەی شەوێن پیلانەکانی ئەوان بکەوین – وەرگێڕ)) .

جائەوە بەڵگەی لەسەر ئەوە تیادایە کەکەسانی واهەیە دارەکان و بەردەکان دەپەرستن ، بەڵکو ئەم سێ بتە گەورەترین بتەکانیان بوون ، و لەگەڵ ئەوەشدا خوای گەورە سڕینیەوە لەبوون و نەیهێشتن ، و نەیتوانی بەرگری لەخۆی بکات و سوود بەخەڵکەکەی خۆی بگەیەنێت ، جابەدڵنیاییەوە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم جیهادی کردن و دژیان جەنگاو بتەکانیان نەیان توانی بەرگریان لێبکەن ، جائەوە بەڵگەی ئەوەی تیادایە کە شەیخی ئیسلام موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب

---

[١١٨] سەیری : زادالمعاد (٤/ ٤١٣ – ٤١٥) بکە.

[١١٩] النجم: ١٩ – ٢٠.

ڕەحمەتی خوای لێ بێت بەڵگـەی بـۆی هێناوەتـەوە کەخـەڵکانێك هـەن بەردەکان و دارەکان دەپەرستن .

یا سبحان الله خەڵکانێك خوای گەورە ژیری پێبەخشیون کەچـی لـەگـەڵ ئەوەشدا دارەکان و بەردە بێ گیانەکان دەپەرستن کە ئەقڵ و ژیری تیـادا نیە و جوڵەو ژیانی تیادا نیە ، کوا ئـەقڵی مرۆڤـەکان ؟ بـەرزی بۆخـوای پەروەردگار لەوەی دەیڵێن بەرزییەکی گەورە کەشایستەی خۆیەتی .

وەبەڵگەیەکی تر بۆسەلماندنی پەرسـتنی بـەردەکان و دارەکـان لەلایـەن موشریکەکانەوە فەرموودەکەی پێغەمبەری خوایە صلّی الله علیه وعلی آله وسلم کە ئـەبی واقیـدی لـەیـسی ڕەزای خـوای لێ بێـت دەفـەرموێت ((خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم إلى حنين ونحن حدثاء عهـد بكفـر، وللمشركين سدرة يعكفون عندها وينوطون بهـا أسـلحتهم يقـال لهـا ذات أنواط. فمررنا بسدرة فقلنا: يا رسول الله اجعل لنا ذات أنواط، كمـا لهـم ذات أنواط))[١٢٠] واتە ((لـەگەڵ پێغەمبەری خوادا صلّی الله علیـه وعلـی آله وسلم دەرچووین بۆجەنگی حونەین و ئێمە تـازە وازمـان لـەبێباوەڕی هێنابوو و هاتبووینە ناو ئیسلام ، وە هاوبەشپەیداکەران دارێکیـان هـەبوو بەدەوریدا دەسوڕانەوە و چەکەکانیان (شمشێرەکانیان) پیـادا هەڵـدەواسـی پێیان دەووت ذات أنواط ((ذات أنواط – بریتی بوو لـەدرێك کەلـەنەفامیدا

---

[١٢٠] أخرجه الترمذي رقم (٢١٨٠) في الفتن ، باب ماجاء لترکبن سنن من کـان قـبلکم ، وقـال : ((حـديث حسن صحيح)) وأخرجه أحمد (٢١٨/٥) ، وابن أبي عاصم في السنة رقم (٧٨) ، وابن حبان في صـحيحه رقم (٦٧٠٢– الإحسان) . وصححه ابن حجر في الإصابة (٢١٦/٤).

دەپەرسترا لەغەیری خوای گەورە و چەند لـق و پـۆی هـەبوو هاوبـەش پەیداکـەران شمـشێرەکانیان پیـادا هەڵدەواسـی بۆئـەوەی چـەکەکانیان بەرەکەتی بەربکەوێت و پیرۆز ببێت – وەرگێڕ)) جائێمەش دوای ئـەوەی ئەوانمان بەجێهێشت و تێپەڕبووین بەلای داریێکدا ، ووتمان :ئەی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یێك بۆئێمـەش دابنـێ هەروەکو ئەوان ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یان هەیە ..... تاکۆتای فەرموودەکە)). لەئەبی واقیدی لەیسیەوە ڕەزای خوای لێ بێت ، یـەکێك بـوو لـەوانـەی لەساڵی ئازاد کردنی مەککەی پیرۆزدا لە ٨ی کۆچیدا موسڵمان بووە . پێیان دەووت : ﴿ذاتُ أنواط ﴾ وە أنواطیش کۆی نوطە کەئەویش بریتیە لـە هەڵواسین ، واتە خاوەنی کۆمەڵە پەلێك بۆهەڵواسین بـەکاربهێنرێت ، چەکەکانیان پیادا هەڵدەواسی بۆئەوەی پیرۆزو موبارەك ببێت ، جاهەندێك لـەو هاوەڵانـەی تـازە موسـڵمان بووبـون و بەتـەواوی لەیەکخواناسـی شارەزانەبوون بە پێغەمبەری خوایان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ووت : ﴿ ئەی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ﴿ذاتُ أنواط ﴾یێك بۆئێمەش دابنێ هەروەکو ئەوان ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یـان هەیـە ﴾ وەئەمـەش نەگبـەتی و نارەحـەتی لاسـایکردنەوە و خۆشـوبهاندنە ، کەبریتیـە لـەگەورەترین بەڵاکان ، لـەو کاتەدا پێغەمبەری خوادا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم سەرسوڕمانی خۆی دەربڕی و فەرمووی : الله أکبر الله أکـبر ألله أکبر ، وە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئەگەر شتێکی پێ

سەیر بوایە یان شتێکی پێ ناخۆش بوایە ئەوا الله أکبری دەکرد ، یان دەیفەرموو سبحان الله و دووبارەی دەکردەوە .

فەمووی ((إنها السنن)) واتە : ئەو ڕێگایانەی کە خەڵکی دەیان گرنە بەر و هەندێکیان شوێن هەندێکیان دەکەون و دەیانکەنە سەرمەشقی خۆیان ، جائەو هۆیەی کەوای لێکردن ئەوە بڵێن بریتیە لەشوێن کەوتنی ڕێچکەکانی پێش خۆتان و خۆشوبهاندنە بە موشریکەکانەوە .

پاشان پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم فەرمووی : ((قُلْتُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ كَمَا قَالَت بنو إسرائيل لِموسى : ﴿ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ ۚ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾﴾[121])) واتە ((سوێند بەوەی گیانی منی بەدەستە ئەوەی ئێوە ووتتان هەروەك ئەوە وایە کە نەوەکانی ئیسرائیل بەموسایان ووت : ﴿ پەرستراوێکما بۆدابنێ تا بیپەرستین هەروەکو ئەوان پەرستراویان هەیە ، موساش سەلامی خوای لێ بێت پێ ی فەرموون : بەڕاستی ئێوە گەلێکی نەفام و نەزانن﴾)) . موسا سەلامی خوای لێ بێت لەکاتێکدا دەریاکەی بڕی بە نەوەکانی ئیسرائیل و خوای گەورە دوژمنەکەیانی تیادا نقوم کردوو خنکاندنی و ئەوانیش کە نەوەکانی ئیسرائیلن سەیریان دەکرد لەکاتێکدا کەدەخنکان لەبەرچاویاندا ، بەلای خەڵکانێکدا تێپەڕین کە هاوبەش پەیداکەر بوون و دەسوڕانەوە بەدەوری بتەکانیاندا ، جائەوانە بەموسایان سەلامی خوای لێ بێت ووت : ﴿ٱجْعَل

[121] الأعراف: ١٣٨.

لَنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ ۚ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ ﴾[١٢٢])) واتە ((سوێند بەوەی گیانی منی بەدەستە ئەوەی ئێوە ووتتان هەروەك ئەوە وایە کە نەوەکانی ئیسرائیل بەموسایان ووت : ﴿ پەرسترا وێکما بۆدابنێ تا بیپەرستین هەروەکو ئەوان پەرسترا ویان هەیە ، موساش سەلامی خوای لێ بێت پێ ی فەرموون : بەڕاستی ئێوە گەلێکی نەفام و نەزانن﴾)) موساش سەلامی خوای لێ بێت ئینکاری ئەوەی کردو فەرمووی ﴿ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ مُتَبَّرٌ مَّا هُمْ فِيهِ﴾ واتە : پووچ و بەتاڵە ، ﴿ وَبَٰطِلٌ مَّا كَانُواْ يَعْمَلُونَ ﴾[١٢٣] واتە ﴿بێگومان ئەو حاڵەتەی ئەوانی تیادایە کەبتەکان دەپەرستن سەرئەنجامی تیاچوونە و هەرچیش دەکەن بێ کەڵك و باتڵە ، واتە : خۆیان و بتیان دوابڕاون ﴾ . لەبەرئەوەی شەریك بۆخوا دانانە ، خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ قَالَ أَغَيْرَ ٱللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٤٠﴾ ﴾[١٢٤] واتە ﴿ موسا سەلامی خوای لێ بێت فەرمووی: باشە ئێوە دەتانەوێت جگە لەخوا خوای ترتان بۆبخوازم بۆ پەرستن ؟! کەهەر ئەویشە فەزڵتانی داوە بەسەر خەڵکانی سەردەمی خۆتاندا ﴾ پیغەمبەر موسا سەلامی خوای لێ بێت ئینکاری ئەو کارەیانی کرد هەروەکو چۆن پێغەمبەری خۆشەویستمان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئینکاری ئەوانەی کرد ، بەڵام ئەوانەی سەردەمی موساو ئەوانی سەردەمی

---

[١٢٢] الأعراف: ١٣٨.
[١٢٣] الأعراف: ١٣٩.
[١٢٤] الأعراف: ١٤٠.

پێغەمبەری خۆشەویستمان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم شەریکیان بۆخوای گەورە پەیدانەکرد ، جانەوەکانی ئیسرائیل لەکاتێکدا ئەم قسەیەیان کرد شەریکیان بۆخوا پەیدا نەکرد لەبەرئەوەی بەکردەوە هەڵنەستان بەئەنجامدانی ، وەبەهەمان شێوەش هاوەڵەکانی پێغەمبەری خۆشەویستمان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئەگەر هاتایە ئەو ﴿ذاتُ أنواط ﴾ە یان بکردایەتە پەرستراو ئەوەی هاوبەش پەیداکەران دەیانکرد ئەوانیش بیانکردایە ئەوا شەریکیان بۆخوا پەیدا دەکرد ، بەڵام خوای گەورە پاراستنی ، لەوکاتەوەی پێغەمبەرکەیان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم قەدەغەی لێکردن ئەو کارە بکەن دەستیان هەڵگرت و وازیان هێنا ئەم قسەیەیان لەنەزانینەوە کرد ، لەئارەزووە وە نەیان ووت ، جاهەرئەو کاتەی زانیان ئەو کارە شەریك بۆخوا دانانە وازیان هێناو کارەکەیان نەکرد ، خۆئەگەر هاتایە ئەنجامیان بدایە ئەوا شەریکیان بۆخوای گەورە ئەنجام دەدا .

جائەوەی مەبەستە لەئایەتەکەدا : ئەوەیە کە خەڵکانێك هەن دارەکان دەپەرستن ، لەبەرئەوەی ئەو هاوبەش پەیدا کەرانە ئەو دارە پەل پەلانەیان کردبوو بەخواو دەیان پەرست ، وەئەو هاوەڵانە ڕەزای خوایان لێ بێت ئەوانەی زانست لەدڵە کانیاندا جێگیر نەبوو بوو هەوڵیاندا خۆیان بچوێنن پێیانەوە ئەگەر خوای گەورە نەیپاراستنایە بەهۆکاری پێغەمبەرکەی صلّی الله علیه وعلی آله وسلم .

مەبەست : بەدڵنیاییەوە کەسانێك هەن کە دارەکان دەکەنە موفەرِك و تەبەرِوك لەلایدا دەمێننەوە ، وە ((العكوف)) واتاکەی بریتیە لەمانەوە لەلایدا بۆماوەیەك بەمەبەستی نزیك بوونەوە لەخوای گەورە

جابۆیە ((العكوف)) بریتیە لەمانەوە لەشوێنێکدا .

جائەوە بەڵگەیە لەسەر چەندین بابەتی گەورە :

بابەتی یەکەم : ترسناکی نەزانین بەیەکخواناسی ، چونکە بێگومان کەسێك نەزان بێت بەیەکخواناسی شایستەی ئەوەیە بکەوێتە شەریك بۆخوا دانانەوە و بەخۆیشی نەزانێت ، وە لێرەوە پێویستە فێربوونی یەکخواناسی، وەفێربوونی ئەوەی دژیەتی لەشەریك بۆخوادانان تامرۆڤ لەسەر چاو ڕۆشنی بێت لەبەرئەوەی کارێك نەکات لەئەنجامی نەشارەزایی و نەزانینی، بەتایبەتی ئەگەر بینی کەسێك ئەو کارە دەکات وادابنێت کارەکەی هەقە بەهۆکاری نەزانین و نەشارەزایەکەی ، جالەو کەسەدا مەترسی نەزانین هەیە بەتایبەتی لە کاروباری بیروباوەڕدا .

بابەتی دووەم : لەفەرموودەکەدا مەترسی خۆشبهاندن بەهاوبەش پەیداکەرەکانەوە هەیە ، وەئەو خۆ چواندنەش لەوانەیە ببێتە هۆی شەریك بۆخوا دانان ، پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەفەرموێت ((مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ))[١٢٥] واتە ((هەرکەسێك خۆی بشوبهێنێت

---

[١٢٥] أخرجه أبو داود رقم (٤٠٣١) في اللباس ، باب في لبس الشهرة ، وأحمد (٢/ ٥٠) من حديث عبدالله بن عمر رضي الله عنهما .

قال شيخ الإسلام إبن تيمية رحمه الله : ((هذا إسناد جيد)) . ((إقتضاء الصراط المستقيم)) (١/ ٢٣٦ – ٢٣٩) . وقال الحافظ العراقي في تخريج الإحياء : (٢/ ٦٥) : سنده صحيح .

بەهەر گەلێکەوە ئەوە لەوانە)) جابۆیە دروست نیە خۆ چوواندن بەموشریکەکانەوە .

بابەتی سێیەم : ئەوەیە کە تەبەڕوککردن پیرۆزی وەرگرتن لە بەردەکان و دارەکان و خانوەکانەوە شەریك بۆخوادانانە ئەگەر چی بەشیرکیش ناونەبرێت لەلای خەڵکی ، لەبەرئەوەی داواکردنی پیرۆزیە لەجگە لەخواوە ، لەبەردەکان و دارەکان و لەگۆڕەکان و جێنزرگاکانەوە ، وەئەوە شەریك بۆخوادانانە ئەگەر چیش بەغەیری ناوی شەریك بۆخوادانانیش ناوی بنێنن ((واتە : باخەڵکانێکی سەرلێشێواویش هەبن ئەو شیرکە ڕوونە بەناوی ترەو ناوبنێنن وەکو ئەوەی بڵێن ئەوە وەسیلەیە، یان ڕێزگرتنە لە پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و ڕاستگۆیان و پیاوچاکان و دۆستانی خواو شەهیدەکان و تا دوایی ، ئەوە هەر هەمان شەریك بۆخوادانانی موشریکەکانە بەڵام ئەوان گۆڕیویانە پەنا بەخوا – وەرگێڕ)) .

وقال الحافظ إبن حجر في فتح الباري : (٦/ ٩٨) : سنده حسن .

۞ القاعدة الرابعة: أن مشركي زماننا أغلظ شركا من الأولين، لأن الأولين يشركون في الرخاء ويخلصون في الشدة، ومشركو زماننا شركهم دائما في الرخاء والشدة ، والدليل قوله تعالى: ﴿ فَإِذَا رَكِبُواْ فِي ٱلْفُلْكِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ ﴾ [١٢٦]

بنەمای چوارەم: ئەوەیە کە هاوبەشپەیداکەرانی سەردەمی ئێمە شیرك و هاوبەشدانانەکەیان زۆر خەستتڕو خراپتڕە لەشیرکی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەبەرئەوەی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا هاوبەشیان بۆخوای گەورە دادەنا و لەکاتی نارەحەتی و سەختلەتیدا بەتەنها خوای پەروەردگاریان دەپەرست و هاوراریان بەتەنها لەو دەکرد ، بەڵام موشریکەکانی سەردەمی ئێمە شەریك بۆخوا پەیداکردنەکەیان هەمیشەییە لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا و ناخۆشی و نارەحەتیدا شەریك بۆخوای پەروەردگار ئەنجام دەدەن و هاوار دەکەنە غەیری خواو ، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە کەدەفەرموێت :﴿ فَإِذَا رَكِبُواْ فِي ٱلْفُلْكِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ ﴾[١٢٧] واتە ﴿ موشریکەکان کاتێك سواری کەشتیەك یان پاپۆڕێك بن و لەدەریادا

---

[١٢٦] العنكبوت: ٦٥.
[١٢٧] العنكبوت: ٦٥.

بڕۆن بۆ شوێنێك ، ئەگەر بایەکی بەهێز هەڵبکات و شەپۆلی دەریاکە کەشتیەکەیان بخاتە مەترسیەوە و ترسی نقوم وونیان لێ بنیشێت لەو حاڵەتەدا بێباوەڕیەتی خۆیان لەبیر دەچێتەوە و بەهەموو دڵێکیانەوە دەست دەکەن بەدوعاو پاڕانەوە لەخودای تاك و تەنها تالەو تەنگانەو نەهامەتیە ڕزگاریان بکات ، بەڵام کەخودا ڕزگاریان دەکات و دەگەنەوە سەرووشکانی جارێکی تر خودایان لەبیر دەچێتەوە و دەست دەکەنەوە بە بتپەرستیەکەی جارانی خۆیان ﴾.

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

بنەمای چوارەم کەبریتیە لەکۆتا بنەما ئەوەیە کە هاوبەشپەیداکەرانی سەردەمی ئێمە شیرك و هاوبەشدانانەکەیان زۆر خەستترو خراپترە لەشیرکی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێشوو ئەوانەی پێغەمبەری خوایان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم بۆلا نێردرا .

وەهۆکاریش لەوەدا ڕوون و ئاشکرایە : بەدڵنیاییەوە خوای گەورە هەواڵیداوە کە هاوبەش پەیداکەرانی سەردەمی پێشوو زۆر بەدڵێکی پاکەوە و بەدڵسۆزییەوە هاواریان دەکردە خوا ئەگەر کارەکەیان لەسەر قورس بوایەو تووشی نارەحەتی بونایە ، جابۆیە هاوارناکەنە غەیری خوا لەبەرزانستیان بەوەی کە جگە لەخوا توانای ڕزگارکردنی نیە لەنارەحەتیەکاندا هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِي ٱلۡبَحۡرِ ضَلَّ مَن تَدۡعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُۖ فَلَمَّا نَجَّىٰكُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ أَعۡرَضۡتُمۡۚ وَكَانَ ٱلۡإِنسَٰنُ كَفُورًا

﴿٦٧﴾ ﴾[١٢٨] واتە ﴿وەهەرکاتێکیش ئێوە لەناو دەریادا تووشی ناخۆشی و زەرەرو کۆسپ بن ، وەك نقوم بوون و بەرەو هەڵدێرچوون هەر خواتان لەبیر دەمێنێ و هەرچی پەرستراوێك هەیە لەبیرتان دەچێ و باوەڕتان بەهیچ شتێکی تر نامێنێت ، کەچی هەر ڕزگاری کردن و بەرەو ووشکانی چوون خێرا ڕوو وەردەچەرخێنن لەپەرستنی خوا بەتاك و تەنیاو کوفری نیعمەت دەکەن و مرۆڤ بەرامبەر بەخوا هەرئاوا ناشوکور بووە ﴾ وەلەئایەتێکی تردا دەفەرموێت ﴿ وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوْجٌ كَٱلظُّلَلِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ ﴾[١٢٩] واتە ﴿ ئەو بێباوەڕو بتپەرستانەو غەیری ئەوانیش ئەگەر لەناو دەریادا شەپۆلی زۆر گەورەی وەکو چیا بێت بۆیان بەهەموو دڵێکیانەوە هاوار دەبەن بۆخوداو داوای ڕزگاربوونی لێدەکەن ﴾ واتە : بەدڵسۆزییەوە لێی دەپاڕێنەوە ﴿فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ فَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ ﴾[١٣٠] واتە ﴿ جاکەخودا ڕزگاری کردن و گەیاندنیەوە سەر ووشکانی هەندێکیان جۆرە سوپاسێك ئەنجام دەدەن بەڵام ئەوانی تریان بەرامبەر ئەو بەزەییەی خودا سپڵەیی دەنوێنن و بێباوەڕ دەبنەوە ﴾ وەلەئایەتێکی تردا دەفەرموێت ﴿فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴾[١٣١] واتە ﴿بەڵام کەخودا ڕزگاریان دەکات و دەگەنەوە

---

[١٢٨] الإسراء: ٦٧.
[١٢٩] لقمان: ٣٢.
[١٣٠] لقمان: ٣٢.
[١٣١] العنكبوت: ٦٥.

سەرووشکانی جارێکی تر خودایان لەبیر دەچێتەوە و دەست دەکەنەوە بە بت پەرستیەکەی جارانی خۆیان ﴾ جائەوانەی پێشوو شەریکیان بۆخوا دادەنا لەخۆشی و ئاسوودەیدا ، هاواریان دەکردە بتەکان و بەردەکان و دارەکان ، بەڵام ئەگەر بکەوتنایەتە ناڕەحەتیەوە و لەلێواری لەناوچووندا بوونایە ئەوا ئەوان هاواریان نەدەکردە بت و دارو بەردو هیچ دروستکراوێك بەڵکو بەتەنها هاواریان دەکردە خوای تاك و تەنها ، جائەگەر جگە لەخوا لەناڕەحەتیەکاندا توانای دەربازکردنی نەبێت جاچۆن دەبێت هاوار بکرێتە جگە لەخوا لەخۆشی و ئاسوودەیدا .

بەڵام هاوبەش پەیداکەرەکانی ئەم کاتە واتە : ئەوانەی لەدوایدا هاتوون ، ئەوانەی شەریك بۆخوادانان لەناویاندا ڕوویداوە لەم ئوممەتی موحەمەدییەدا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئەوا بەدڵنیاییەوە هاوبەش دانانەکەیان بەردەوامە لەخۆشی و ناخۆشیدا ، تەنانەت لەکاتی ناڕەحەتیشدا دڵسۆزی نانوێنن بۆخوای گەورە ، بەڵکو هەرکاتێك ناڕەحەتیان زیاتر لەسەر توندتر ببێت ئەوا هاوبەشدانانەکەیان و هاوارکردنیان زیاتر دەبێت بۆ حەسەن و حوسەین ڕەزای خوایان لێ بێت وە بۆعبدالقادر ڕەحمەتی خوای لێ بێت وە بۆ ڕیفاعی وەجگە لەوانیش ، ئەوە شتێکی زانراوە ، شتی سەیرو سەمەرەیان لێ باس دەکرێت لەناو دەریاکاندا ، ئەوان ئەگەر کارەکەیان توندتر و ناڕەحەت تر بێت وایان لێ دێت هاوار دەکەن بەناوەکانی دۆستان و پیاوچاکانەوە ، وەداوای فریاکەوتنیان لێ دەکەن جگە لەخوای گەورە ((واتە لەجیاتی لەو کاتی

نارەحەتیەدا هاواریان لەخواکردایە هەرناوێکیان بەسەر زاردا بێت لەپیاوچاکان و بەناو پیاوچاکان و لەدۆستانی خواو بەناو دۆستان هاواری لێدەکەن و داوای فریاکەوتنی لێدەکەن – وەرگێڕ)) لەبەرئەوەی بانگخوازانی بەتاڵ و پووچ گومڕایی پێیان دەڵێن : ئێمە ڕزگارتان دەکەین لەناو دەریاکاندا ، جائەگەر تووشی شتێك بوون ناومان بێنن و هاوارمان بکەنێ و ئێمەش ڕزگارتان دەکەین .

هەروەکو ئەوە دەگێڕدرێتەوە لەڕێچکەکانی صۆفیگەریەتی ، ئەگەر حەزدەکەن لە ((طبقات الشعراني))دا بیخوێننەوە ، جاشتی وای تیادایە کە پێستەکان موچڕکەیان پیادا دێت لەوەی ناوی دەنێن کەراماتی ئەولیا ، وەئەوەی کە ئەوان دەتوانن ڕزگاریان بکەن لەناو دەریاکاندا ، وەئەوەی کە دەستی درێژ دەکات بۆ دەریاکەو هەموو کەشتی و بەلەمەکە هەڵدەگرێت دەری دەکات بۆسەر ووشکانی و ناهێڵێت تەنانەت قۆلی کراسەکەیش تەڕبێت ، جگە لەوەش لە خوڕافەت و شتە پڕوپوچەکانیان، جابۆیە هاوبەش دانانیان بەردەوامە لەکاتی خۆشی و ناخۆشیدا ، جائەوانە شیرکەکەیان زۆر توندترە لەشەریك بۆخوادانانی ئەوانەی لەپیشوودا بوون وەبەهەمان شێوە – هەروەکو شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت لەپەرتووکەکەیدا ((کشف الشبهات)) دا دەفەرموێت[١٣٢] : لەڕوویەکی ترەوە ((ئەوانەی پێشوو

[١٣٢] سەیری کشف الشبهات (لاپەڕەی ١٦٩ – ١٧٠) بکە لەچوارچێوەی دانراوەکانی پێشەوای نوێکەرەوە شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت – بەشی بیروباوەڕ .

خەڵکانێکی چاکیان دەپەرست لەپیاوچاکان و فریشتەکان و پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و دۆستانی خوا ، بەڵام ئەوانەی ئێستا خەڵکانێك دەپەرستن لەخراپترین و تاوانبارترین خەڵك ، وەخۆیشیان دان بەوەدا دەنێن ، جائەوانەی ئەوانەی ناویان دەنێن جەمسەرەکان و فریادڕەسەکان نوێژناکەن ، و ڕۆژوو ناگرن ، خۆیان لە زیناو نێربازی و داوێن پیسی ناپارێزن ، لەبەرئەوەی بەگومانی خۆیان هیچیان لەسەر نیە کەدەبێت بیکەن لەپەرستن ، حەڵاڵ و حەرامیان لەسەریان نیە ، بەڵکو ئەوە بەتەنها بۆکەسە عەوام و خەڵکەسادەکانە .

وەئەوان دان بەوەدا دەنێن کە گەورەکانیان نوێژناکەن و ڕۆژوو ناگرن ، وەئەوان خۆیان بەدوور ناگرن لەداوێن پیسی ، وەلەگەڵ ئەوەشدا دەیانپەرستن ، بەڵکو خەڵکانێك دەپەرستن لەتاوانبارترینی خەڵك ، وەکو حەلاج و ئیبن و عەرەبی و ڕیفاعی و بەدەوی و جگە لەوانیش .

وە بێگومان شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت بەڵگەی لەسەر ئەوە هێنا کە شەریك بۆخوادانانی ئەوانەی لەم دوایانەدا هاتوون زۆر گەورەترو خراپترە لەشەریك بۆخوادانانی ئەوانەی لەپێشوودا بوون ، لەبەرئەوەی ئەوانەی پێشوو لەکاتی ناڕەحەتیدا بەتەنها و بەدڵسۆزی هاواریان دەکردە خواو هاوبەشیان بۆدانەدەنا و لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا شەریکیان بۆخوا دادەنا ، فەرمایشتی خوای گەورەی کردە بەڵگە کە دەفەرموێت ﴿ فَإِذَا

رَكِبُواْ فِي ٱلۡفُلۡكِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ ﴾[١٣٣] واتــە ﴿موشــریکەکان کاتێك سواری کەشتیەك یان پاپۆڕێك بن و لەدەریادا بڕۆن بۆ شوێنێك ، ئەگەر بایەکی بەهێز هــەڵبکات و شــەپۆلی دەریاکــە کەشــتیەکەیان بخاتــە مەترسیەوە و ترسی نقوم وونیان لێ بنیــشێت لــەو حاڵەتــەدا بێباوەڕیــەتی خۆیان لەبیر دەچێتەوە و بەهەموو دڵێکیانــەوە دەســت دەکــەن بــەدوعاو پاڕانــەوە لــەخودای تــاك و تــەنها تالــەو تەنگانــەو نەهامەتیــە ڕزگاریــان بکات﴾.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

[١٣٣] العنكبوت: ٦٥.

کۆتایی

لەکۆتایـدا داوا لـەخوای پـەروەردگار دەکـەم بیکـات بـەخاتری نـاوە جوانەکانی و سیفەتە بەرزەکانی لەگوناهەکانم خۆش ببێت و ڕەحم بەمن و دایك و باوك و مامۆستاکانم بکـات و لێیـان خـۆش ببێـت و بەبەهەشـتی بەرینی خۆی شادمان بکات ، وەداوای لێدەکەم کەئەم کارەم لێوەربگرێت و بیخاتە لەسەر کێشانەی تەرازومەو لایەنی چاکەکانمی پێ قورستر بکات ، وەخـوای پـەروەردگار لەشـەیخی ئیـسلام ((موحەمـەدی کـوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت خۆش بێـت و بەبەهەشـتی شاد بکات و پێگەی لەناویدا بەرزبکاتەوە ، وە مامۆستاو زانای پایـەداری ئەهلی سـوننەو جەماعـە شـەیخ صـالح فـەوزان بپارێزێـت و تەمـەنی پـڕ بەرەکەت بکات بۆخزمەتکردنی ئیسلام و موسڵمانان ، ئامین یاالله .

سُبْحَانَ اللَّهِ ، وَبِحَمْدِهِ ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا أَنْتَ ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

براتان

ئاکۆ جلیل کریم ﴿ گۆخڵانی ﴾

سلێمانی

یەك شەممە – ١٦– ٥ – ١٤٣٣

٨–٤–٢٠١٢

﴿ پێرست ﴾

ژ	بابەتەکان	لاپەڕە
١	پێشەکی وەرگێڕ	٥
٢	دەقی پەرتووکەکەی شەیخی ئیسلام بەعەرەبی	٨
٣	واتای کوردی ﴿القواعد الأربع – چوار بنەماکە﴾	١٢
٤	دەستکردن بەشەرحەکەی زانای پایەبەرز صالح فوزان الفوزان	٢٣
٥	پێشەکییەکەی شەیخی ئیسلام	٢٣
٦	باسی حەنیفییەت – میللەتی ئیبراهیم	٣٥
٧	کەپەرستن ناو نابرێت بەپەرستن تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەلەگەڵ یەکخواناسیدا بێت	٤١
٨	گرنگترین شت کەپێویستە بەندە شارەزای ببێت	٤٩
٩	بنەمای یەکەم	٥٣
١٠	بنەمای دووەم	٥٩
١١	مەرجەکانی شەفاعەت	٦٣
١٢	بنەمای سێیەم	٦٨
١٣	باسی وەسیلە	٨١

ژ	بابەتەکان	لاپەڕە
١٤	بنەمای چوارەم	٩٩
١٥	خوڕافەتی گومڕایان	١٠٣
١٦	کۆتایی	١٠٦
١٧	پێرست	١٠٧